

Ewaluacja instrumentu RLKS w
województwie zachodniopomorskim
w latach 2014-2020. Raport końcowy

Pracownia Badań Soma. Monika Kwiecińska-Zdrenka
TORUŃ, SIERPIEŃ 2022|

Spis treści

1. Streszczenie	3
2. Przedmiot badania. Cele i zakres badania	4
3. Metodologia badania i opis realizacji badania	5
4. Wyniki badania	6
4.1. Ocena wpływu na główny cel LSR	6
4.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny.....	20
4.3. Przedsiębiorczość	23
4.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe	26
4.5. Grupy defaworyzowane	29
4.6. Innowacyjność	38
4.7. Projekty współpracy	39
4.8. Ocena funkcjonowania LGD	41
4.9. Ocena procesu wdrażania	44
4.10. Wartość dodana podejścia LEADER.....	46
5. Odpowiedzi na pytania badawcze	50
6. Wnioski i rekomendacje	56
Spis tabel i wykresów.....	58
Załączniki. Narzędzia badawcze	60
Mieszkańcy obszarów LGD (CAWI/ CATI).....	60
LGD (IDI)	68

Wykaz skrótów

APS – aktywna polityka społeczna

DR – analiza danych zastanych (desk research)

CATI – wywiady telefoniczne (computer assisted telephone interviews)

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

IDI – indywidualny wywiad pogłębiony (in-depth interview)

JST – jednostka samorządu terytorialnego

LGD – Lokalna Grupa Działania

LSR – Lokalna Strategia Rozwoju

OP – Oś Priorytetowa

PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

RLKS – Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność

ZR – zrównoważony rozwój

1. Streszczenie

Niniejszy raport zawiera wyniki ewaluacji realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju przez Stowarzyszenie Lider Powiatu Goleniowskiego (wcześniej Stowarzyszenie Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego).

Podstawy źródłowe badania to:

- dane zastane: sprawozdanie finansowe i rzeczowe LGD, Lokalna Strategia Rozwoju, dokumenty LGD (statut, regulaminy, ogłoszenia o naborach, itp.)
- dane zastane: statystyki publiczne
- wywiady kwestionariuszowe z mieszkańcami, z uwzględnieniem beneficjentów działań realizowanych na obszarze LSR
- wywiady indywidualne pogłębione z przedstawicielami LGD (Rady, Zarządu, Biura).

Badanie empiryczne realizowano w 2021 roku.

Raport uporządkowano tematycznie zgodnie z wytycznymi ministerialnymi, tj. w dziesięć działań:

- Ocena wpływu na główny cel LSR
- Ocena wpływu LSR na kapitał społeczny
- Ocena wpływu LSR na przedsiębiorczość
- Ocena wpływu LSR na turystykę i dziedzictwo kulturowe
- Ocena wpływu LSR na grupy defaworyzowane
- Poziom innowacyjności realizowanych działań
- Projekty współpracy
- Ocena funkcjonowania LGD
- Ocena procesu wdrażania LSR
- Wartość dodana podejścia LEADER

Raport zawiera także zbiorcze zestawienie odpowiedzi na postawione pytania badawcze, wnioski i rekomendacje, które będą przedmiotem dalszych konsultacji społecznych oraz wykorzystane narzędzia badawcze.

2. Przedmiot badania. Cele i zakres badania

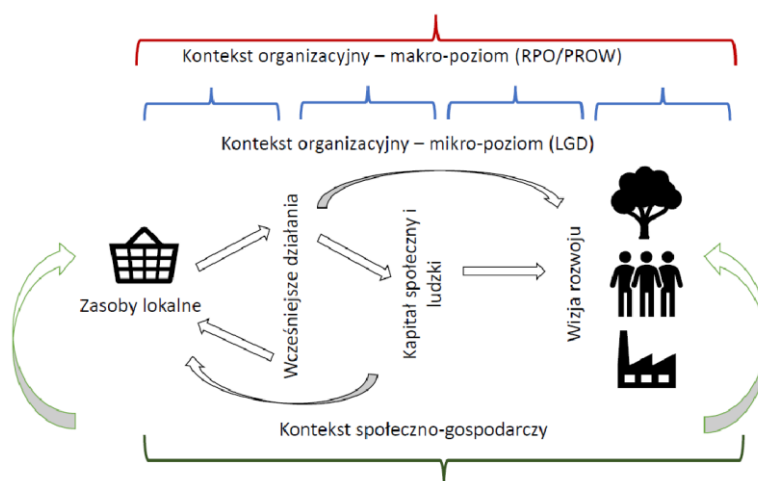
Przedmiotem badania jest instrument terytorialny Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność. Celem RLKS jest zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego, zwiększenie potencjału gospodarczego oraz aktywności społecznej i zawodowej na obszarach problemowych objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju (LSR). Działania podejmowane w ramach RLKS mają służyć zaktywizowaniu lokalnych społeczności w zakresie kreowania i podejmowania przez nie różnego rodzaju inicjatyw oddolnych i umożliwią podniesienie zdolności do budowania kapitału społecznego, który jest znaczącym czynnikiem w kontekście poprawy konkurencyjności obszarów, na których brakuje miejsc pracy, pogarszają się warunki życia i kumulują się inne problemy społeczne.

Rozwój lokalny kierowany jest przez LGD, składające się z osób reprezentujących lokalne społeczno-gospodarcze interesy publiczne i prywatne.

Ocena sposobu wdrożenia i stosowania instrumentu RLKS powinna być dokonana **z uwzględnieniem pełnego kontekstu: organizacyjnego** (na poziomie LGD), **społeczno-gospodarczego** (specyfiki i możliwości rozwojowych na danym obszarze, w tym poziomu wykluczenia społecznego), **poziomu kapitału danej społeczności** (w postaci kapitału ludzkiego, społecznego, w tym wcześniejszych doświadczeń aktywizacyjnych i działania na rzecz społeczności owocujących poczuciem sprawstwa), **poziomu świadomości społecznej**, w szczególności **wizji rozwoju** (gospodarczego, społecznego i ekologicznego) oraz powiązania tych sfer. Podejście to obrazuje poniższy rysunek (rys. 1).

Przyjmujemy przy tym, że kontekst organizacyjny na poziomie programowym jest względnie sztywny, natomiast może być różny na poziomie poszczególnych LGD (założenia RLKS mogą być różnie realizowane). Kontekst społeczno-gospodarczy wpływa z jednej strony na kapitał ludzki (skaleę wykluczenia społecznego), ale z drugiej strony determinuje też wizję rozwojową (można założyć, że na obszarach, na których silnie odczuwane są ubóstwo i wykluczenie, częściej brane są pod uwagę aspekty gospodarcze i społeczne rozwoju, z mniejszą uwagą dla rozwoju ładu ekologicznego). Istotnym dopełnieniem opisu przypadku powinno być rozpoznanie sposobu gromadzenia wcześniejszych doświadczeń – te wpływają na poziom kapitału społecznego i ludzkiego, a ten na fazę wdrażania instrumentu RLKS.

Rysunek 1. Uwarunkowania wdrażania RLKS

Źródło: opracowanie własne.

Przyjęcie powyższych założeń prowadzi do przyjęcia schematu badania, które realizowane będzie w porządku i w sposób, który pozwoli odnieść się do wszystkich powyższych kwestii. Odtworzony zostanie kontekst organizacyjny na poziomie makro (analiza dokumentów źródłowych), jak również na

poziomie mikro (sposób funkcjonowania LGD – wywiady LGD), odtworzenie kontekstu społecznego: uwarunkowań społeczno-gospodarczych obszaru objętego RLKS (na podstawie analizy statystyk publicznych oraz wywiadów z JST) i zasobów społecznych i ludzkich (na podstawie wywiadów z mieszkańcami).

3. Metodologia badania i opis realizacji badania

W badaniu wykorzystane będą następujące metody badawcze:

1. Analiza dokumentów źródłowych (**desk research**)

Technika desk research polegająca na analizie danych zastanych, które przynoszą informacje ważne z perspektywy problematyki badania, lecz nie zostały wytworzone na jego potrzeby. Analiza obejmie swoim zakresem:

- Dokumenty programowe,
- Dokumenty strategiczne,
- Dokumenty prawne regulujące rozwój lokalny i rewitalizację,
- Wytyczne, poradniki, podręczniki dla LGD,
- Analizy, raporty z ewaluacji dotyczących przedmiotu badania,
- Dokumentacja konkursowa, wypełnione karty oceny formalno-merytorycznej dla projektów z zakończoną oceną formalno-merytoryczną,
- Sprawozdania z realizacji Programu za rok 2020 i 2021,
- Lokalna Strategia Rozwoju.

Analiza dostarczy wiedzy umożliwiającej ocenę kontekstu organizacyjnego na poziomie makro i mikro.

2. **CATI/CAWI - z (potencjalnymi) wnioskodawcami i beneficjentami** - mieszkańcami regionu.

Założono realizację min. 100 wywiadów z mieszkańcami obszaru każdej LGD. Materiały te uzupełniano o kwestionariusze wypełnione on-line. W przypadku mieszkańców – link do ankiety elektronicznej umieszczony był na stronach internetowych LGD, natomiast link do ankiety dla osób, które uczestniczyły w naborach do końca roku 2021 dystrybuowało Biuro LGD (łącznie zebrano tą drogą 39 kwestionariuszy). Badaniem objęto 22 beneficjentów.

3. **IDI – z wybranymi celowo liderami lokalnymi z obszaru funkcjonowania LGD-ów**

Wywiady indywidualne pogłębione umożliwiają dzięki stworzeniu intymnych okoliczności rozmowy, warunki do tego, aby poza prezentacją faktów, badani mogli formułować oceny i je uzasadniać. Pozwoli to na ustalenie w szczególności tych obszarów, które pozwolą na stworzenie rekomendacji zarówno operacyjnych, jak i strategicznych dotyczących przyszłej perspektywy finansowej.

Przyjęto założenie, że liderzy lokalni są zainteresowani wpływaniem na rozwój przez udział w pracach LGD. W efekcie przyjęto, że w każdym LGD badaniem objęte będą po 4 osoby reprezentujące:

- Zarząd LGD
- Radę LGD
- Biuro LGD

4. Wyniki badania

4.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

Pytanie badawcze:

1. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

W Lokalnej Strategii Rozwoju przygotowanej z uwzględnieniem konsultacji społecznych wyróżniono trzy główne obszary problemowe, na których powinny koncentrować się działania LGD:

- Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności
- Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania
- Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu

Logika wyznaczonych celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć wykazuje wysoki stopień korelacji z informacjami zawartymi w części diagnostycznej LSR. Poniżej przedstawiono powiązania pomiędzy zdiagnozowanymi problemami i wyznaczonymi celami LSR oraz doбором grupy docelowej.

Tabela 1. Logika wyznaczonych celów szczegółowych i przedsięwzięć LSR

Uwarunkowanie problemu	Zdiagnozowany problem	Cel główny	Cel szczegółowy	Przedsięwzięcia	Grupa docelowa
Brak działań międzypokoleniowych Niewykorzystany potencjał lokalnych rzemieślników i wytwórców Słaba oferta kulturalno-edukacyjna na obszarze wiejskim dla każdej grupy wiekowej Niska świadomość ekologiczna mieszkańców Ubożająca bioróżnorodność na obszarze LGD Brak świadomości mieszkańców wsi o potencjale turystyki wiejskiej i produkcji ekologicznej Brak wsparcia dla osób wykazujących cechy liderów i animatorów, hermetyczność środowiska wiejskiego	Niski poziom kapitału społecznego Słabe zaangażowanie mieszkańców w rozwój społeczności Mała liczba liderów, przywódców i animatorów społecznych oraz osób z autorytetem na obszarze LGD Brak wizji zmiany Mała aktywność młodzieży wynikająca z braku inicjatyw i mechanizmów wspierania młodych ludzi w ich aktywności społecznej i gospodarczej	Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności	1.1. Wzmocnienie i rozwój kapitału społecznego na obszarze LSR	1.1.1. Realizacja działań społecznych, integrujących, aktywizujących, edukacyjnych i kulturalnych dla lokalnej społeczności 1.1.2. Realizacja działań w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych	Mieszkańcy LGD, osoby fizyczne, rolnicy, przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby -24, 45+), organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST, potencjalni beneficjenci Grupa defaworyzowana - 24
Brak inicjatyw i	Niski poziom	2. Wzrost	2.1. Tworzenie	2.1.1. Realizacja	Osoby fizyczne,

Uwarunkowanie problemu	Zdiagnozowany problem	Cel główny	Cel szczegółowy	Przedsięwzięcia	Grupa docelowa
<p>mechanizmów wspierania młodych ludzi w ich aktywności społecznej i gospodarczej</p> <p>Brak produktu lokalnego</p> <p>Brak świadomości mieszkańców wsi o potencjale turystyki wiejskiej i produkcji ekologiczności</p>	<p>przedsiębiorczość i brak inicjatyw wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze, turystyczne, kulturowe i gospodarcze</p> <p>Występowanie na obszarze LGD środowisk o wysokim stopniu bezrobocia</p> <p>Brak rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw</p> <p>Brak odpowiedniej promocji regionu i wykreowania marki obszaru</p> <p>Słabo rozwinięta baza turystyczna oraz brak opracowania kompleksowych ofert turystycznych</p> <p>Brak inicjatyw i mechanizmów wspierania młodych ludzi w ich aktywności społecznej i gospodarczej</p> <p>Mała ilość podmiotów ekonomii społecznej</p>	<p>innowacyjności i efektywności gospodarowania</p>	<p>warunków dla równoważenia rozwoju gospodarczego</p>	<p>działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości w tym podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczej</p>	<p>Przedsiębiorcy, Grupy defaworyzowane, osoby prawne</p>
<p>Brak świadomości mieszkańców wsi o potencjale turystyki wiejskiej i produkcji ekologiczności</p> <p>Brak odpowiedniej promocji regionu i</p>	<p>Niska jakość estetyki wsi</p> <p>Obniżanie jakości życia</p> <p>Braki w infrastrukturze turystycznej,</p>	<p>3. Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu</p>	<p>3.1. Poprawa jakości infrastruktury na obszarze LSR</p>	<p>3.1.1. Budowa, modernizacja i wyposażenie bazy kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i drogowej oraz infrastruktury turystycznej</p>	<p>NGO, osoby fizyczne, Jednostki Sektora Finansów Publicznych,</p> <p>Mieszkańcy LGD, rolnicy,</p>

Uwarunkowanie problemu	Zdiagnozowany problem	Cel główny	Cel szczegółowy	Przedsięwzięcia	Grupa docelowa
wykreowania marki obszaru	rekreacyjnej, drogowej Ograniczone szanse przyciągnięcia turystów		3.2. Wspieranie działań w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego	3.2.1. Realizacja i promocja działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz promocja	przedsiębiorcy, sołtysi, wolontariusze, grupy defaworyzowane (osoby -24, 45+), organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, szkoły, kościoły i związki wyznaniowe, JST, turyści, LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie LSR

W lokalnej strategii rozwoju założono realizację trzech celów ogólnych, czterech celów szczegółowych oraz pięciu przedsięwzięć. Tabela 2 przedstawia budżet LSR w podziale na przedsięwzięcia wg stanu z ostatniego aneksu do umowy o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego.

Postęp finansowy wydatkowania środków na obszarze Stowarzyszenia Lider Powiatu Goleniowskiego został przedstawiony w walucie EUR i PLN. Na podstawie obecnie stosowanego rozwiązania LGD dysponuje budżetem zakontraktowanym w umowie o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w walucie EUR po indykatywnym kursie EUR/PLN na poziomie 4zł. Natomiast Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego udziela wsparcia operacjom mieszczącym się w limicie środków wskazanym w ogłoszeniu o naborze w walucie EUR. W trakcie rozpatrywania wniosków limit ten zostaje przeliczany po kursie wymiany EUR do PLN publikowanym przez Europejski Bank Centralny z przedostatniego dnia pracy Komisji Europejskiej w miesiącu poprzedzającym miesiąc dokonania obliczeń (kurs bieżący). Z powodu wyższych wartości kursu bieżącego od indykatywnego wydatkowane kwoty w złotych są wyższe od tych zakontraktowanych w złotych.

W toku realizacji umowy budżet LSR sześciokrotnie ulegał zmianie:

- Aneks nr 8 z dn. 01.07.2019 r. – zwiększono środki na wszystkie przedsięwzięcia z wyjątkiem przedsięwzięcia 3.1. (poprawa jakości infrastruktury na obszarze LSR)
- Aneks nr 9 z dn. 02.01.2020 r. – przesunięto część środków z przedsięwzięcia 1.1.2 na 1.1.1, zmieniając ich budżet w przypadku przedsięwzięcia 1.1.1. na 722.269,00 zł, a 1.1.2 – na 74.244,00 zł; na podstawie aneksu 11 z dn. 5.02.2021 r. kwotom tym przypisano wartość w Euro
- Aneks nr 12 z dn. 27.10.2021 r. dot. podwyższenia środków finansowych na wsparcie realizacji operacji 2.1.1 (rozwój przedsiębiorczości) o kwotę 102.282,02 EUR (kurs1 EUR = 4 zł) podwyższenia o 493.785,46 EUR środków na operację 3.1 (poprawa jakości infrastruktury LSR) oraz dodania zadania przedsięwzięcia 3.2.1 (Realizacja i promocja działań związanych z

zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz promocja obszaru objętego LSR) z budżetem 61714,86 EUR. Jednocześnie zmniejszono kwotę przeznaczoną na realizację przedsięwzięć 1.1.1 (Realizacja działań społecznych, integrujących, aktywizujących, edukacyjnych i kulturalnych dla lokalnej społeczności) i 1.1.2 (Realizacja działań w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych)

- Aneks nr 13 z dn. 25.01.2022 r. dot. podwyższenia wysokości środków finansowych na przedsięwzięcie 3.2.1 Realizacja i promocja działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz promocja obszaru objętego LSR (do kwoty 272 315,97 Euro) oraz zmniejszenia środków na przedsięwzięcia 3.1.1, 2.1.1. i 1.1.1
- Aneks nr 14 z dn. 29.04.2022 dot. podwyższenia wysokości środków na przedsięwzięcia 3.1.1 i 3.1.2. oraz obniżenia środków na przedsięwzięcie 1.1.1 oraz wykreślenia zadania z 3.2.1
- Aneks nr 15 z dn. 13.06.2022 dot. obniżenia środków z 1.1.1 (Realizacja działań społecznych, integrujących, aktywizujących, edukacyjnych i kulturalnych dla lokalnej społeczności) do kwoty 159,69 euro i podwyższenia środków na 3.1.1 (Budowa, modernizacja i wyposażenie bazy kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i drogowej oraz infrastruktury turystycznej) do kwoty 1 535 550,27 Euro.

Tabela 2. Budżet LSR wg stanu na 06.2022 r.

Cele ogólne	Kwota w EUR/PLN	Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia	Kwota w EUR/PLN
I. Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności	141.779,52 EUR 567.118,08 PLN	1.1 Wzmocnienie i rozwój kapitału społecznego na obszarze LSR	1.1.1. Realizacja działań społecznych, integrujących, aktywizujących, edukacyjnych i kulturalnych dla lokalnej społeczności	135 989,57 € 543.958,28 PLN
			1.1.2. Realizacja działań w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych	5.789,95 € 23.159,80 PLN
II. Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania	873.004,24 EUR 3.492.016,96 PLN	2.1. Tworzenie warunków dla równoważenia rozwoju gospodarczego	2.1.1. Realizacja działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości w tym podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczej	873.004,24 € 3.492.016,96 PLN
III. Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu	1.807.866,24 EUR 7.231.464,96	3.1. Poprawa jakości infrastruktury na obszarze LSR	3.1.1. Budowa, modernizacja i wyposażenie bazy kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i drogowej	1.535.550,27 € 6.142.201,08 PLN

			oraz infrastruktury turystycznej	
		3.2. Wspieranie działań w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego	3.2.1. Realizacja i promocja działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz promocja obszaru objętego LSR	272.315,97 € 1.089.263,88 PLN
RAZEM:				2 822 650,00 EUR 11 290 600,00 PLN

Niemal wszystkie operacje wykonano zgodnie z założonym budżetem lub są one na takim poziomie realizacji, że nie ma ryzyka nie osiągnięcia założeń. Wyjątkiem jest tu jedynie jedno działanie: realizacja i promocja działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz promocja obszaru objętego LSR. Działania te były jednak na koniec badanego okresu zaawansowane, że osiągnięcie wskaźników w pełni nie budzi wątpliwości – szczególnie, że niski poziom wskaźnika spowodowany jest nie zaniechaniem działań, ale – przeciwnie – znaczącym (ponad dwukrotnym) zwiększeniem budżetu.

Tabela 3. Postęp finansowy

Opis	Przedsięwzięcie	Założony budżet 2020 (PLN)	Realizacja budżetu - kwoty przyznane (PLN) 2020	Realizacja budżetu (%) 2020	Założony budżet 2021 (PLN)	Realizacja budżetu - kwoty przyznane (PLN) 2021	Realizacja budżetu (%) 2021
Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności	Realizacja działań społecznych, integrujących, aktywizujących, edukacyjnych i kulturalnych dla lokalnej społeczności	683 265,40	365 554,00	53,50 %	639 023,84	753 290,52	117,88 %
	Realizacja działań w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych	22 683,68	24 452,00	107,80 %	23 159,80	24 452,00	105,58 %
Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania	Realizacja działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości w tym podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczej oraz tworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego	2 521 928,08	2 797 924,00	110,94 %	3 509 128,08	2 800 000,0	79,79 %

Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu	Budowa, modernizacja i wyposażenie bazy kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i drogowej oraz infrastruktury turystycznej	4 504 670,56	4 648 668,86	103,20 %	5 775 141,84	5 348 683,02	92,62 %
	Realizacja i promocja działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz promocja obszaru objętego LSR	206 252,20	214 836,00	104,16 %	460 346,44	214 826,00	46,67 %

Kluczową składową budżetu są operacje w ramach poddziałania 19.2, które świadczą o stopniu realizacji LSR poprzez umowy zawarte z beneficjentami pomocy. W okresie od początku 2017 r. do końca 2021 roku Stowarzyszenie przeprowadziło 8 naborów wniosków konkursowych, 1 nabór w ramach grantów. Przeprowadzono też 7 operacji własnych: dwie edycje Animatora Społeczności Lokalnej, realizacja Złotów Sołtysów, wydanie bezpłatnej gazety dotyczącej obszaru LSR, realizacja turniejów Chłopskiej Szkoły Biznesu oraz wydawnictwo dotyczące obszaru LSR (album). Wykaz przeprowadzonych naborów przedstawia tabela 4. W 2022 ogłoszono 2 nabory (w ramach przedsięwzięcia 2.1 i Rozwój przedsiębiorczości na obszarze wiejskim objętym strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność przez podejmowanie działalności gospodarczej i 3.1.1. - Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej).

Tabela 4. Nabory wniosków

Lp.	Zakres tematyczny	Nr naboru
1.	Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych	LGD-SZANSE/III/2017/G
2.	Budowa lub przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej.	LGD-SZANSE/IV/2017/K
3.	Budowy lub przebudowy publicznych dróg gminnych lub powiatowych, które: a) umożliwiają połączenie obiektów użyteczności publicznej, w których są świadczone usługi społeczne, zdrowotne, opiekuńczo-wychowawcze lub edukacyjne dla ludności lokalnej, z siecią dróg publicznych albo b) skracają dystans lub czas dojazdu do tych obiektów.	LGD-SZANSE/V/2017/K
4.	Rozwój przedsiębiorczości na obszarze wiejskim objętym strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność przez podejmowanie działalności gospodarczej.	LGD-SZANSE/I/2019/K
5.	Rozwój przedsiębiorczości na obszarze wiejskim objętym strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność przez rozwijanie działalności gospodarczej.	LGD-SZANSE/II/2019/K
6.	Rozwój przedsiębiorczości na obszarze wiejskim objętym strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność przez podejmowanie działalności gospodarczej.	4/2019/K
7.	Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub	5/2019/K

Lp.	Zakres tematyczny	Nr naboru
	kulturalnej	
8.	Promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych.	1/2020/K
9.	Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej	1/2021/K
10.	Rozwój przedsiębiorczości na obszarze wiejskim objętym strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność przez podejmowanie działalności gospodarczej	1/2022/K
11.	Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej	2/2022/K

Analiza wskaźników rezultatu i produktu pozwala zauważyć, że w zasadzie wszystkie pozafinansowe wskaźniki realizacji zostały osiągnięte. Zwraca natomiast uwagę, że część wskaźników została wyraźnie niedoszacowana – liczba osób i podmiotów uczestniczących w poszczególnych działaniach jest znacząco wyższa niż pierwotnie zakładano. Wskazuje to na to, że przyjęte przez LGD założenia były ostrożniejsze niż faktycznie możliwe do osiągnięcia dzięki podjętym działaniom. Jednocześnie trzeba podkreślić, że wielokrotne zmiany budżetu nie mogły pozostać bez wpływu na poziom realizacji wskaźników (tzn., że podwyższenie kwoty do wykorzystania na dane przedsięwzięcie zmuszało do rewizji pierwotnych założeń i zmiany wartości wskaźników, a to z kolei objawiało się na poziomie sprawozdawczości - pozorną (!) – trudnością w ich osiągnięciu.) Należy dane te odczytywać też pozytywnie, jako prognostyk dla rekrutacji mieszkańców do przyszłych działań.

Badani potwierdzają te wnioski: **“Może wskaźniki były niedoszacowane ze względu też na przelicznik kursu. Nasza strategia była dopasowywana do kursu euro – bo najpierw mieliśmy strategię napisaną w złotych, później była przeliczana po indykatywnym kursie 4.0, a później dopasowywana do aktualnego kursu, w związku z tym zostały nam dodatkowe środki. Oprócz tego, jako lokalna grupa działania dostaliśmy nagrody, za to, że realizowaliśmy te wskaźniki w czasie i wszystkie nabory były w odpowiednim terminarzu przeprowadzone. W związku z tym nadwyżka finansowa pozwoliła nam na aktualizację wskaźników i dodanie kolejnych naborów, na przykład na podejmowanie działalności. Przedsiębiorcy też na tym skorzystali, bo mogliśmy środki dodatkowe przekazać właśnie na te nabory”** [IDI4_4]. **„Wskaźniki aktualizowaliśmy na każdym etapie realizacji danego celu, więc nawet mamy – można powiedzieć – ‘nadwyżkę’ tych wskaźników.”** [IDI4_4].

Jeśli pojawiały się trudności w osiągnięciu wskaźników, to miały one związek z kontekstem wdrażania LSR:

- pandemia: **“W pandemii nie mogliśmy przeprowadzić części zadań, które mieliśmy wpisane w ramach operacji własnych, między innymi zadanie dotyczące realizacji złotych softysów. Pozostałe już zainicjowane wszystkie udało się przeprowadzić sprawnie”** [IDI4_4];
- wycofywanie się projektodawców – **„To jest od nas niezależne, na różnym etapie przedsiębiorcy się wycofują z różnych względów często nie dochodziło do podpisania umowy, na różnych etapach się wycofywali”** [IDI4_2], wśród powodów, które skłaniały wnioskodawców do wycofania się z podpisania umowy wymieniano m.in. zmianę kosztów realizacji przedsięwzięć, zmiany warunków rynkowych lub społecznych, przewlekłość procedury oceny.

Dla realizacji wskaźników pomocne było:

- elastyczne podejście: **„Jeżeli widzimy trudności z realizacją danych celów czy przedsięwzięć, robimy konsultacje społeczne, robimy spotkanie zarządu i pod wpływem tych informacji,**

które uzyskujemy z zewnątrz po prostu podejmujemy uchwałę o zmianie strategii i dodaniu bądź odjęciu wskaźników albo wytyczamy nowe kierunki działań. Próbujemy reagować na bieżąco na te zmiany” [IDI4_4].

- rezygnacja z nadmiernie restrykcyjnych wymogów zniechęcających do aplikowania o środki (rygory zw. z utworzeniem określonej liczby miejsc pracy).

Tabela 5. Wskaźniki rezultatu – postęp rzeczowy

Wskaźnik rezultatu	Założona wartość wskaźnika na koniec 2020 roku	Osiągnięta wartość (%)	Założona wartość wskaźnika na koniec 2021 roku	Osiągnięta wartość (%)
Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD (dotyczy naszych szkoleń wew.)	60	116,66%	50	116,00%
Liczba osób przeszkolonych (sesje gminne)	180	96,11%	170	101,76%
Liczba osób oceniających szkolenie jako adekwatne do oczekiwań	100	100,0%	100	100%
Liczba uczestników szkoleń, warsztatów i innych działań w tym liczba osób z grup defaworyzowanych	200	2086%	200	980,00%
Liczba uczestników Złotów Softysów	100	50,00%	50	100,00%
Liczba osób uczestniczących w spotkaniach animacyjnych	570	100,35%	570	100,35%
Liczba uczestników Chłopskiej Szkoły Biznesu	2000	108,10%	2000	108,10%
Liczba podmiotów, które zawarły umowę o przyznaniu pomocy	17	270,58%	17	341,18%
Liczba uczestników działań wzmacniających rozwój kapitału społecznego	60	0%	60	916,67%
Liczba utworzonych miejsc pracy	16	63,12%	24	107,21%
Liczba utrzymanych miejsc pracy	5	287,40%	5	446,00%
Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	3700	189,70%	3700	202,41%

Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	180	1343,89%	180	1330,56%
Wzrost liczby osób odwiedzających obiekty działające w sferze kultury	10000	66,00%	10000	66,00%
Liczba utworzonych lub utrzymanych miejsc pracy ogółem w ramach realizacji operacji przez jednostki sektora finansów publicznych	6	100,0%	6	100,00%
Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych	2	100,0%	2	100,00%
Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	2	100,0%	2	100,00%
Liczba odbiorców bezpłatnej gazety/wydawnictwo dot. obszaru LSR	5000/1000	100%/0%	5000/1000	100%/0%
Liczba osób korzystających z miejsc dziedzictwa lokalnego			1	0,00%

Tabela 6. Wskaźniki produktu – postęp rzeczowy

Wskaźnik produktu	Założona wartość wskaźnika na koniec 2020 roku	Osiągnięta wartość (%)	Założona wartość wskaźnika na koniec 2021 roku	Osiągnięta wartość (%)
Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	58	120,69%	58	158,62%
liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	120	221,67%	120	300,00%
liczba spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców (sesje gminne)	9	100,00%	9	100,00%
Liczba szkoleń	20	550%	20	235%
Liczba Złotów Softysów	5	40%	2	100%
Liczba bezpośrednich spotkań animacyjnych w świetlicach z mieszkańcami obszaru LSR	120	45,83%	120	94,17%

liczba inicjatyw na rzecz obszaru objętego LSR	6	100,00%	6	100,00%
Liczba edycji Chłopskiej Szkoły Biznesu	2	100%	2	100,00%
Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	16	100,00%	24	66,67%
Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	4	125%	4	125%
Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje (dot. poz. 1,2 celu szczegółowego 2.1)	8	212,50%	8	212,50%
Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	17	94,12%	18	138,89%
Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	8	125,00%	8	125,00%
Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg	0,48	100%	0,48	100%
Liczba operacji obejmujących budowę, modernizację lub wyposażenie dla podmiotów działających w sferze kultury	8	137,50%	8	175,00%
Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie	1	100%	1	100%
Liczba zrealizowanych projektów współpracy	2	100,00%	2	100,00%
Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	23	100,00%	23	100,00%
Liczba wydanych numerów bezpłatnej gazety/wydawnictwo dot. obszaru LSR	5/1	100%0%	5/1	100%/ 100%
Liczba operacji obejmujących działania związane z zachowaniem dziedzictwa lokalnego			1	0%

Beneficjentami działań były osoby fizyczne i osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Bardzo aktywnymi podmiotami okazały się zarówno gminy, jak i organizacje pozarządowe – zrealizowały 14 projektów.

Wykres 1. Rodzaje realizowanych działań w podziale na rodzaje beneficjentów – liczba projektów realizowanych przez poszczególnych beneficjentów

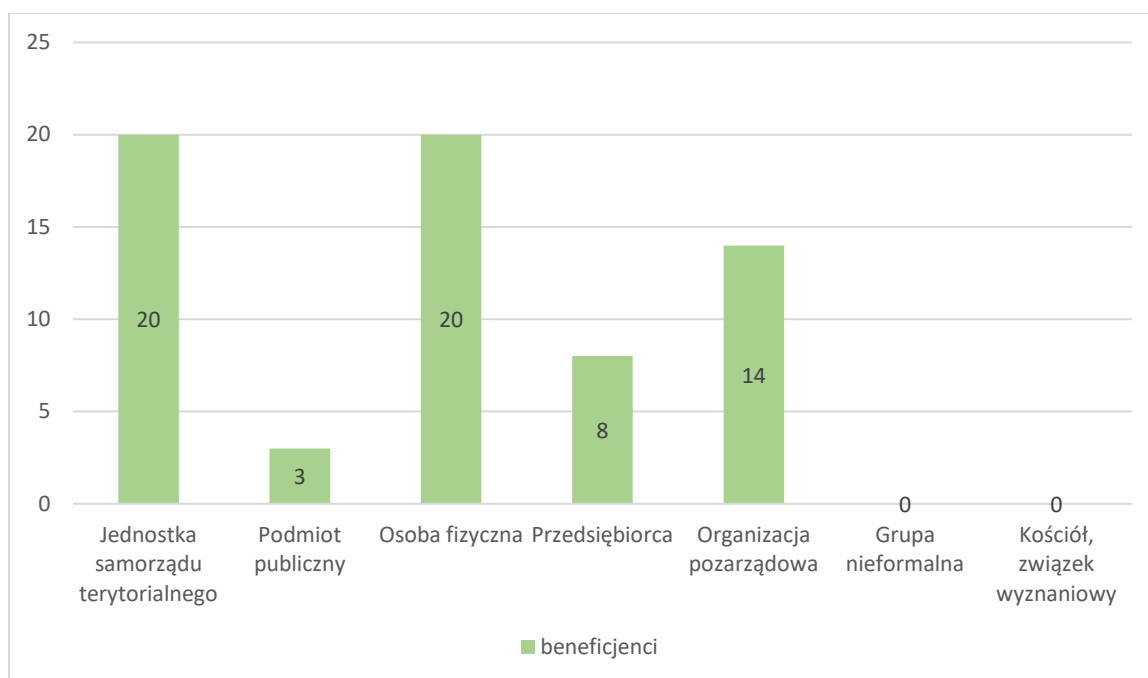

Tabela 7. Rodzaje realizowanych działań w podziale na rodzaje beneficjentów – liczba projektów realizowanych przez poszczególnych beneficjentów

Przedsięwzięcie	beneficjent							razem
	Jednostka samorządu terytorialnego	Podmiot publiczny	Osoba fizyczna	Przedsiębiorca	Organizacja pozarządowa	Grupa nieformalna	Kościół, związek wyznaniowy	
1.1.1.	0	0	0	0	3*	0	0	3
1.1.2.	0	2	0	2	14	0	0	18
2.1.1.	0	0	20	6	0	0	0	26
3.1.1.	15	1	0	0	0	0	0	16
3.2.1.	5	0	0	0	0	0	0	5
Razem	20	3	20	8	14	0	0	68

*operacje własne

Wśród barier w realizacji programu (i potencjalnych przeszkód dla skutecznego realizowania wskaźników) badanie wskazuje:

- Trudności proceduralne:

*“No to **generalnie zawołość procedur, wytycznych ministerialnych.** Można by było bardziej **skrócić ten proces naboru wniosków.** Procedury dla beneficjenta są **bardzo skomplikowane**, muszą liczyć na pomoc z zewnątrz. To na pewno by bardziej zmotywowało przyszłych beneficjentów do wnioskowania o fundusze” [IDI4_4].*

*„Jest dosyć **skomplikowana procedura**, wnioskodawcy nie są w stanie sprostać tym **wymaganiom dokumentacyjnym**” [IDI4_2].*

- Przeciągające się procedury
*“Od momentu składania ofert do początku realizacji wniosków projektów mija około roku. Te ostatnie lata pokazały, to jest przepaść cenowa (np. sprzętu). **Możliwość wprowadzania zmian jest konieczna.** [...] Przykład: chociażby przed pandemią dużo było wniosków na usługi i produkcję związaną z różnymi imprezami, a po roku okazało się, że nie ma imprez, nie ma turystów i wymyślone produkty czy usługi nie są potrzebne. Tymczasem z wniosku wynika, że trzeba kupić rzeczy według parametrów momentu składania wniosku, nawet jeśli taki sprzęt nie jest już potrzebny albo w ogóle jest niemożliwy jego zakup. Konieczna jest możliwość wprowadzania zmian w mało skomplikowany sposób” [IDI4_3].*
- Nadmierna sztywność w interpretowaniu wytycznych
*„Nadmiernie **drobiazgowo są sprawdzane rzeczy nieistotne.** Często chodzi o przecinek, kropkę, zaimek. Urzędnicy **są bardzo dobrze przygotowani merytorycznie, natomiast brakuje im społecznej ‘giętkości’.** To jest po prostu **postawa typowo urzędnicza.** A przecież **dyrektywy unijne są pewnego rodzaju wskazówką, a nie prawem**” [IDI4_1].
*„Brakuje większej przychylności urzędników” [IDI4_4].**
- Zniechęcenie beneficjentów w związku z trudnościami w realizacji i rozliczaniu projektu
*“**Nie znam osoby, która by powiedziała, że po zrealizowaniu jednego wniosku jest gotowa napisać kolejny.** Problemy, jakie były przy realizacji, później przy rozliczaniu projektu, przy uwagach Urzędu były niewspółmierne do tego, co zyskiwano. Z drugiej strony wiem, że pracownicy Urzędu Marszałkowskiego muszą tak to robić, bo też są kontrolowani” [IDI4_3].*
- Brak skutecznych mechanizmów zachęcających do podtrzymywania trwałości projektów:
*“Niestety ci, którzy zakładają swoją firmę utrzymują się w większości do dwóch lat, w **momencie, gdy mija okres preferencyjny (tzw. mały ZUS), nie są w stanie się utrzymać.**” [IDI4_3].*
- Brak systematycznego wsparcia (szkoleń) dla pracowników LGD oferowanych przez instytucje zewnętrzne (samorząd, ministerstwo).

Mimo tych barier respondenci mają poczucie sukcesu. Na ten ostatni zapracowali, jak sami podkreślają przede wszystkim:

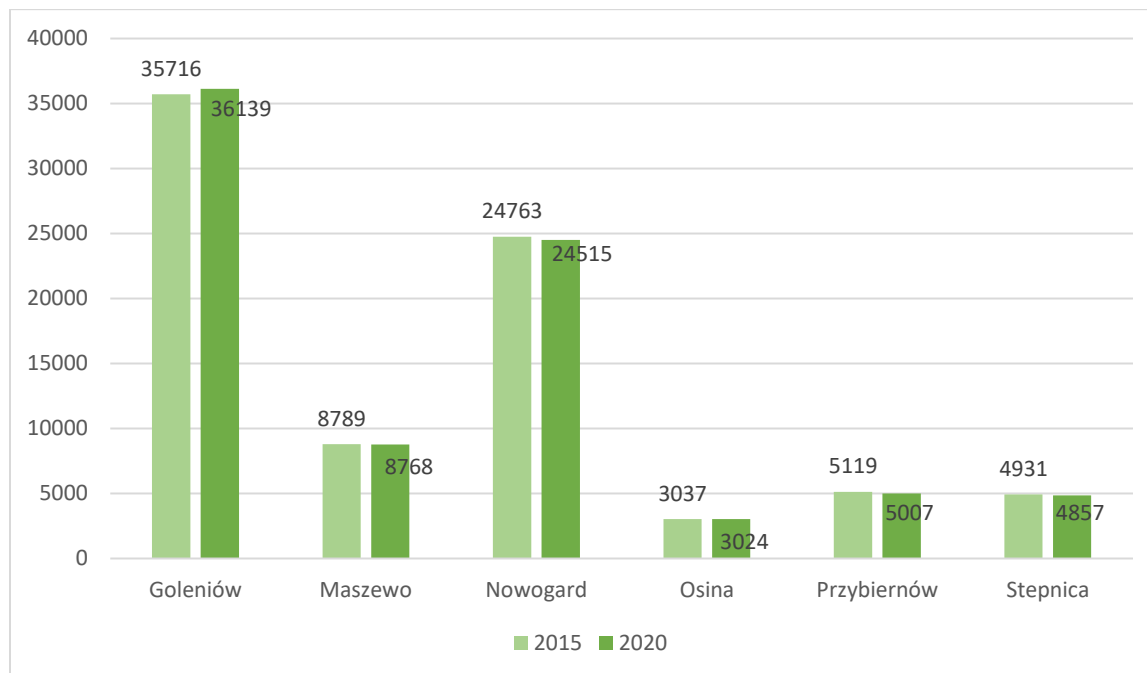
- Systematycznym kontaktem z mieszkańcami i stałym ich edukowaniem w warunkach, które są dla nich atrakcyjne i sprzyjają stworzeniu twórczej atmosfery [IDI4_3]
- Regularnym i dostosowanym do potrzeb wspomaganie potencjalnych beneficjentów:

„Szkolenia robiliśmy w 2 etapach. Najpierw było szkolenie informacyjno-organizacyjne, później odnośnie wypełniania wniosku o płatność. Na początku po prostu mieszkańcy zaznajomili się z zasadami i celami projektów, a później już przygotowane pod względem organizacyjnym były w stanie lepiej zrozumieć i przewidzieć cały proces.” [IDI4_4]

W okresie realizacji LSR zachodziły procesy społeczno-demograficzne, których część mogła powodować, że nie wszystkie założenia LSR możliwe były do realizacji. Taką przeszkodą mogło być z pewnością zauważalne w niemal wszystkich gminach zmniejszenie się liczby mieszkańców przy jednoczesnym postępującym starzeniu się ludności, co przy ujemnym przyroście naturalnym powoduje kurczenie się grupy mieszkańców w wieku produkcyjnym, do których kierowano istotną część działań. W większości gmin obserwujemy, że spadek liczby ludności skorelowany jest z ujemnym saldem

migracji (więcej osób wyjeżdża niż się osiedla), ale także zwiększającym się udziałem osób w wieku powyżej 65 roku życia w ogóle populacji.

Wykres 2. Liczba ludności

Tam, gdzie liczba ludności wzrosła (Goleniów), wyraźnie zauważalna jest też tendencja opuszczania przez mieszkańców miast i zamieszkiwania na ich obrzeżach (w gminie miejskiej w tym czasie spadła liczba mieszkańców).

W wyraźnie trudniejszej sytuacji demograficznej są gminy Nowogard, Przybiernów i Stepnica - tu nie tylko ubywa mieszkańców, ale ubywa ich głównie kosztem grupy osób w wieku produkcyjnym. Powoduje to także, że w każdej z tych gmin wzrasta udział osób powyżej 65 roku życia w ogóle ludności. Ujemne saldo migracji i jednocześnie ujemny przyrost naturalny to łącznie sygnał, że proces starzenia się tych społeczności jest najprawdopodobniej nieodwracalny.

W nieco innej sytuacji jest gmina Osina. Wprawdzie i tutaj zmniejszyła się ogólna liczba ludności, a saldo migracji jest ujemne. Dramatycznie niski jest natomiast przyrost naturalny, co powoduje, że grupa osób w wieku nieprodukcyjnym jest zasilana niemal wyłącznie osobami powyżej 65 roku życia, ale dzieje się to wolniej niż w pozostałych gminach.

Na tym tle w dobrej sytuacji wydaje się być gmina Maszewo – zachodzą tu wprawdzie podobne procesy, ale saldo migracji, chociaż ujemne, nie jest bardzo niekorzystne, za to przyrost naturalny jest wyższy niż w innych gminach.

Tabela 8. Sytuacja społeczno-demograficzna na obszarze LGD

Wskaźnik kondycji gminy		Liczba ludności ogółem	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	Saldo migracji ogółem	Przyrost naturalny na 1000 ludności	Współczynnik feminizacji
Goleniów	2015	35716	57,8	13,7	0		101
	2020	36139	66,9	17,1	85	-1,97	96
	różnica	423	9,1	3,4	85	-1,97	-5
Maszewo	2015	8789	55,4	12	0		96
	2020	8768	60,1	14,1	-15	-1,48	105
	różnica	-21	4,7	2,1	-15	-1,48	9
Nowogard	2015	24763	57,8	14,2	0		108
	2020	24515	66,4	18,2	-35	-3,41	96
	różnica	-248	8,6	4	-35	-3,41	-12
Osina	2015	3037	56,5	12	0		94
	2020	3024	57,3	15,4	-2	-5,93	104
	różnica	-13	0,8	3,4	-2	-5,93	10
Przybiernów	2015	5119	53,6	12,6	0		100
	2020	5007	59,8	16,4	7	-2,8	100
	różnica	-112	6,2	3,8	7	-2,8	0
Stepnica	2015	4931	51,8	11,7	0		101
	2020	4857	56,5	13,7	6	-5,95	102
	różnica	-74	4,7	2	6	-5,95	1
Razem		suma	średnia	średnia	średnia	-	średnia
	2015	82355	55,5	12,7	0,0		100,0
	2020	82310	61,2	15,8	7,7		100,5

Oznaczenia kolorystyczne:

	Znacząca zmiana na korzyść		Zmiana, sygnalizująca niekorzystne zmiany – konieczne dalsze śledzenie trendu		Niekorzystna zmiana
--	----------------------------	--	---	--	---------------------

Źródło: BDL GUS

Można w tym kontekście stawiać pytanie o aktualność celów LSR. Pytani wprost, które cele są aktualne, a które wymagają ponownego przemyślenia wskazują wśród aktualnych: budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności i Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu i tutaj w celach szczegółowych to była poprawa jakości infrastruktury na obszarze LGD (*Myślę, że to bez względu, jak dużo jest robione, to zawsze jest dużo do zrobienia jeszcze albo to co już dawno temu było zrobione, trzeba już poprawiać [IDI4_3]*). Badani z pewnym dystansem podchodzą natomiast do działań nakierowanych na wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania (*zawsze budził moje jakieś wątpliwości, bo (...) ta innowacyjność po prostu była bardzo sztuczna i naciągana*).

Fakt, że główne cele pozostają nadal aktualne można wiązać z tym, że w ostatnich latach były już one systematycznie rewidowane i w oparciu o konsultacje społeczne uaktualniane (*„Nasza strategia żyje i na bieżąco jest aktualizowana. To nie jest dokument martwy, który powstał w 2016 roku i realizujemy go w takim kształcie, jaki on był pierwotnie przyjęty, tylko dostosowujemy go do potrzeb mieszkańców i w taki sposób próbujemy działać i oczywiście do sytuacji” [IDI4_4]*).

Badani podzielają opinię, że dotychczasowe cele wymagają nieznacznej rewizji: „**Na pewno (cele) wymagają aktualizacji.** Rzeczywistość, która teraz jest w stosunku do tego, kiedy my tworzyliśmy LSR wcześniej jest diametralnie różna.” [IDI4_1]. Tę różnicę badani wiążą przede wszystkim z wystąpieniem pandemii i towarzyszących jej skutków społecznych (widzimy jak ta sytuacja pandemiczna wpływa na dzieciaki [IDI4_4]), zmiany sytuacji geopolitycznej (wojna w Ukrainie) oraz wystąpienia pierwszych symptomów kryzysu ekonomicznego. Wszystkie te okoliczności obnażają istnienie nowych grup szczególnie wrażliwych, w tym młodzież (Myśleliśmy też wcześniej o tworzeniu takiej bazy pośrednictwa pracy dla młodzieży, aczkolwiek nie wiem czy akurat Lokalna Grupa Działania powinna być organizatorem. Ale wiemy, że prowadzenie intensywnych działań kierowanych do młodzieży jest potrzebne” [IDI4_4].

4.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Pytania badawcze:

2. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
3. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

W programie łącznie udzielono wsparcia 14 przedsięwzięciom realizowanym przez organizacje pozarządowe. Należy uznać, że to dużo zważywszy na ogólny poziom aktywności i potencjał organizacji pozarządowych, w tym wiele organizacji o niewielkim doświadczeniu lub organizacji, które – mimo że formalnie powołane – nie działają (Rady Młodzieżowe) [IDI4_2]. Wypowiedzi badanych wskazują, że LGD wkłada duży wysiłek w to, aby dotrzeć do organizacji, zachęcić je i wspomóc w wystąpieniu o środki i w stopniowym powiększaniu potencjału tych organizacji (np. przez budowane doświadczenie).

Statystyki publiczne wyraźnie potwierdzają, że od momentu powstanie LGD-ów korzystnie zmienia się dynamika powstawania NGO-sów. Przykładami na to są gminy: Maszewo i Goleniów, gdzie każdego roku powstają nowe organizacje pozarządowe. Tę pozytywną zmianę niewątpliwie należy powiązać z powstaniem LGD, która znacząco wspierają rozwój NGO-sów na badanym obszarze.

Niestety w niektórych gminach nie udało się utrzymać tej korzystnej dla lokalnego rozwoju tendencji. Specyficznym przykładem jest gmina Osina, w której w roku 2016 powstały 3 tego typu organizacje na 10 tys. mieszkańców, a przez kolejne lata nie powołano do życia żadnej.

Najsłabsze pod względem liczby działających organizacji pozarządowych są gminy Osina i Nowogard obszar wiejski, w których w całym badanym okresie powstały jedynie po trzy NGO-sy, a od roku 2017 nie powołano do działania żadnego nowego. Najwięcej organizacji pozarządowych działa na terenie gminy Maszewo.

Wykres 3. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

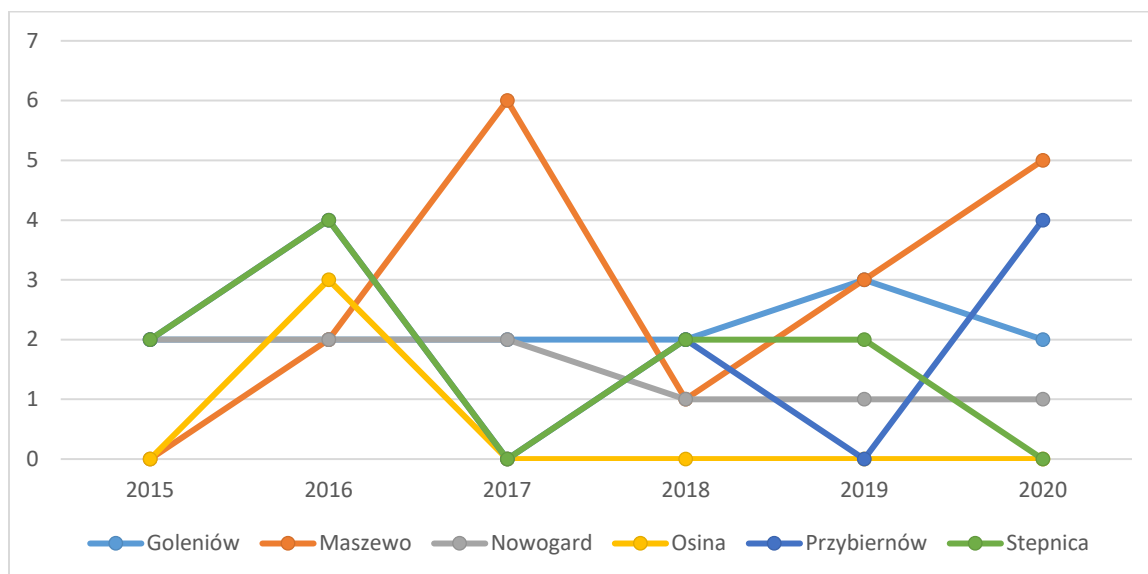

Tabela 9. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Rok		2015	2016	2017	2018	2019	2020	Razem
gmina	Goleniów	2	2	2	2	3	2	13
	Maszewo	0	2	6	1	3	5	17
	Nowogard	2	2	2	1	1	1	9
	Osina	0	3	0	0	0	0	3
	Przybiernów	2	4	0	2	0	4	12
	Stepnica	2	4	0	2	2	0	10
razem		8	17	10	8	9	12	64

Niezależnie od dynamiki wzrostu liczby organizacji pozarządowych obserwujemy rosnącą potrzebę angażowania się mieszkańców w sprawy wspólne (ale poza formalnymi organizacjami). Prawie 70% badanych odpowiedziało, że uczestniczyli oni w działaniach na rzecz spraw wspólnych lub innych mieszkańców. **Ponad 40% deklarowało, że zrobiło to pod wpływem zachęty ze strony LGD.**

Tabela 10. Aktywność na rzecz lokalnej społeczności i wpływ LGD na aktywność społeczną

Aktywność na rzecz lokalnej społeczności	tak	nie
Doświadczenie w podejmowaniu działań na rzecz innych mieszkańców gminy lub wspólnych spraw	69,1	30,9
Doświadczenia w działaniach na rzecz wspólnych, do których zachęciła Lokalna Grupa Działania	42,4	57,6

Warto przy tym przyglądać się źródłom tych postaw, w tym, czy mają oni poczucie sprawczości, to jest towarzyszy im przekonanie, że od ich działań zależą zmiany zachodzące w ich lokalnej społeczności. W przypadku badanych z obszaru LSR zauważamy, że jedynie 15% mieszkańców ma poczucie, że nie może mieć wpływu na to, co dzieje się w ich własnej miejscowości i tylko 13% na życie gminy. Takie przekonania mogą znacząco wpływać na preferowane rodzaje aktywności – mieszkańcy będą bardziej skłonni do działań, których efekty będą dla nich bezpośrednio obserwowalne i odczuwalne.

Tabela 11. Poczucie wpływu na lokalną społeczność

Twierdzenie, które określa postawę badanego	tak	nie wiem	nie
Tacy jak Pan(i) mają wpływ na życie wsi/miejscowości	15,1	10,8	74,1
Tacy jak Pan(i) mają wpływ na życie gminy	13,7	23,0	63,3

Jednocześnie, należy zauważyć, że nawet przy obecnie niewielkiej aktywności mieszkańców, niemal wszyscy podzielają przekonanie, że współdziałanie z innymi ma sens – pozwala pomóc potrzebującym (zdaniem 93,5%) i wpływać na kierunek zmian w gminie (79,9%).

Tabela 12. Ocena współdziałania, jako narzędzia pomocy innym – potrzeba angażowania

Twierdzenie, które lepiej określa postawę badanego:	Procent
Tacy jak ja działając z innymi mogą pomóc potrzebującym	93,5
Tacy jak ja nawet działając z innymi nie mogą pomóc potrzebującym	6,5
Razem	100,0

Mieszkańcy zapytani o to, co mogłoby zachęcić ich, by włączyli się w działania na rzecz innych mieszkańców gminy lub wspólnych spraw wskazują na kilka aspektów, które mogłyby ich zachęcić:

- Pełna i regularna informacja o takich działaniach
- Przedmiot/cel działań („np. teraz chętniej włączę się w działania na rzecz uchodźców, a nie budowy świetlicy”)
- Warunki, które czynią działanie możliwym – miejsce spotkań, fundusze na dany cel
- Współpraca różnych grup (w tym działania międzypokoleniowe).

Tabela 13. Ocena współdziałania, jako narzędzia zmiany w społeczności lokalnej – potrzeba angażowania

Twierdzenie, które lepiej określa postawę badanego:	Procent
Tacy jak ja działając z innymi mogą wpływać na to, jak zmienia się nasza gmina	79,9
Tacy jak ja nawet działając z innymi nie mogą wpływać na to, jak zmienia się nasza gmina	20,1
Razem	100,0

Badani oceniają rolę LGD w zwiększaniu kapitału społecznego obszaru LSR jako znaczącą. Świadczyć mają o tym:

- Częstość i ilość spotkań w poszczególnych gminach i sołectwach
- Poprawa komunikacji wewnątrz gmin – LGD przyjmuje tu często rolę pośrednika: *“LGD’y stają się takimi pośrednikami i w zbieraniu informacji, przekazywaniu dalej i zaspakajaniu potrzeb takich podstawowych co do szkoleń, warsztatów, bo do spotkań, do jakichś zlotów sołtysowi tak dalej. To czego, może tak powiem mieszkańcy potrzebują, wysłuchują i starają się realizować to, czego potrzebują, więc na pewno w tym względzie jest to bardzo istotne”* [IDI4_3]

- Prowadzenie konsultacji społecznych i uwzględnianie opinii mieszkańców w dokumentach strategicznych i operacyjnych
- Włączenie do praktyki LGD animatorów docierających i pracujących z liderami lokalnymi
- Ciągłość działań aktywizacyjnych
- Wprowadzanie atrakcyjnych form aktywizacji (*Złot Sołtysów – liderów i ludzi aktywnych [IDI4_3]*)

4.3. Przedsiębiorczość

Pytania badawcze:

4. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
5. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

Ponad 40% mieszkańców dostrzega istotne zmiany infrastrukturalne i wskazuje, że dostrzega zmiany, które nie tylko wpływają na jakość życia na obszarze LGD, ale także na możliwości rozwoju przedsiębiorczości. Ilość inwestycji gospodarczych poprawiła się w opinii 46,8% badanych. W opinii 43,9% badanych nie wzrosła liczba nowopowstałych przedsiębiorstw. Ponad połowa badanych (54%) zauważa, że w ostatnich latach wzrastały nakłady na infrastrukturę turystyczną, co w opinii badanych nie wpłynęło jednak na ilość ofert pracy (43,2%), niestety tylko 30% sądzi, że atrakcyjność ofert pracy wzrosła (**w ramach realizacji LSR powstało 25,73 nowych miejsc pracy – EPC, a 22,30 miejsc pracy zostało utrzymanych** - dane na podstawie wypłaconych środków z 18.02.2022r. tj. z dnia złożenia sprawozdania z LSR za 2021 rok., **w ramach realizacji LSR powstanie 42,43 nowych miejsc pracy – EPC, a 28,32 miejsc pracy zostanie utrzymanych** - dane na podstawie podpisanych umów z 18.02.2022r. tj. z dnia złożenia sprawozdania z LSR za 2021 rok). Jednocześnie połowa mieszkańców uważa, że nie zmieniły się warunki prowadzenia firm. Należy pamiętać, że warunki te nie są zależne jedynie od rozwiązań lokalnych, ale także od rozwiązań prawnych i uwarunkowań makroekonomicznych. Ponad 40% badanych dostrzega jednak pozytywne zmiany dotyczące możliwości zatrudnienia poza rolnictwem.

Realizacja LSR przyczynia się do rozwoju przedsiębiorczości. W ramach przeprowadzonych konkursów powstało 11 przedsiębiorstw, a 2 skorzystały ze środków na rozwój (dane na podstawie wypłaconych środków z dnia złożenia sprawozdania z LSR za 2021 rok).

Wykres 4. Zmiany sytuacji gospodarczej obserwowane przez mieszkańców w ostatnich 5 latach

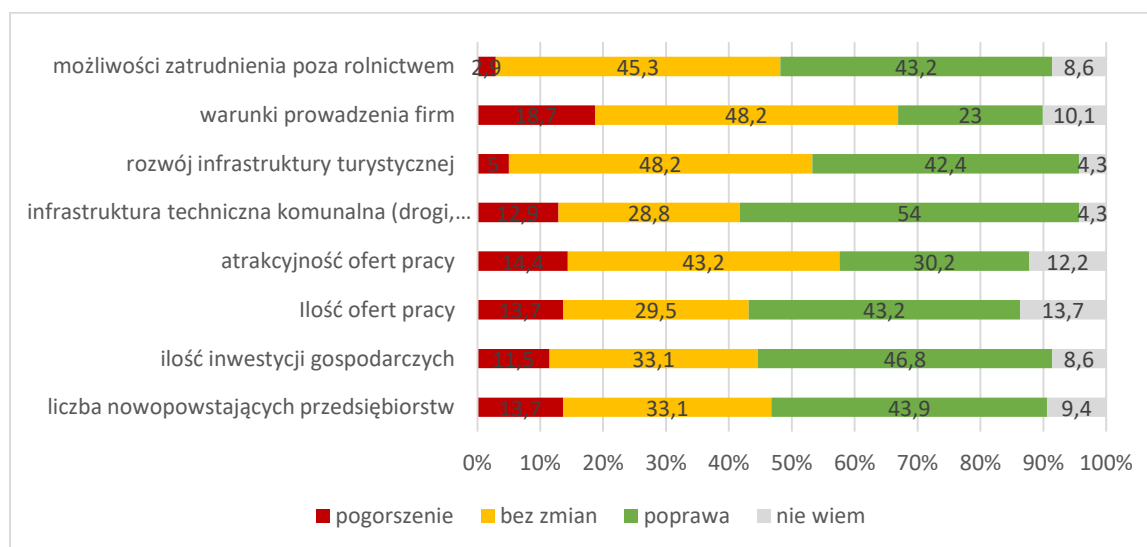

Tabela 14. Zmiany sytuacji gospodarczej obserwowane przez mieszkańców

zmiany sytuacji gospodarczej w gminie w ostatnich 5 latach (100 % w wierszach)	pogorszenie	bez zmian	poprawa	nie wiem
liczba nowopowstających przedsiębiorstw	13,7	33,1	43,9	9,4
ilość inwestycji gospodarczych	11,5	33,1	46,8	8,6
Ilość ofert pracy	13,7	29,5	43,2	13,7
atrakcyjność ofert pracy	14,4	43,2	30,2	12,2
infrastruktura techniczna komunalna (drogi, wodociągi, sieć energetyczna)	12,9	28,8	54,0	4,3
rozwój infrastruktury turystycznej	5,0	48,2	42,4	4,3
warunki prowadzenia firm	18,7	48,2	23,0	10,1
możliwości zatrudnienia poza rolnictwem	2,9	45,3	43,2	8,6

Mieszkańcy pytani o to, czy warto w kolejnej LSR uwzględnić wsparcie dla przedsiębiorców nie mają, co do tego wątpliwości. Badani chcieliby, żeby wspierać w szczególności:

- Rozwój branży turystycznej – bazy noclegowej, gastronomicznej, usług komunikacyjnych oraz oferty turystycznej i rekreacyjnej
- Rozwój „srebrnej” turystyki – stworzenie oferty sanatoryjnej oraz dla osób starszych
- Wsparcie branży drzewnej (w tym produkcji rzemieślniczej)
- Wsparcie rolnictwa.

Potwierdzenie o rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR przynoszą też statystyki publiczne. We wszystkich gminach wzrosła zarówno bezwzględna liczba firm, jak i liczba podmiotów przypadająca na 1000 mieszkańców. Warto zauważyć, że na obszarach wiejskich wzrost jest bardziej zauważalny niż na obszarach miejskich, tendencję tę niewątpliwie należy powiązać z działalnością LGD, realizacją LSR i rozwojem turystyki na badanym obszarze. Wyróżniają się w tym zestawieniu gminy Goleniów i Maszewo. W gminie Goleniów obserwujemy przyrost o 364 podmioty a w gminie Maszewo 120.

Warto zauważyć, że trudna społeczno-gospodarcza sytuacja związana z okresem pandemicznym i postpandemicznym nie wpłynęła na te statystyki i nie zahamowała korzystnej tendencji wzrostowej.

Niepokojące są jednak dane o rozwoju nowych przedsiębiorstw na obszarze LSR potwierdzone przez statystyki publiczne. We wszystkich gminach spadła zarówno bezwzględna liczba nowych firm, jak i liczba nowych podmiotów przypadająca na 1000 mieszkańców. Wyjątkiem jest gmina Maszewo, w której od roku 2015 systematycznie przybywało nowych podmiotów gospodarczych i w roku 2019 było ich aż 93 w stosunku do 23 podmiotów w chwili rozpoczęcia statystyki. Widać jednak wpływ okresu pandemii, który wyraźnie wyhamował tę wzrostową tendencję - w 2020 roku w gminie Maszewo powstało niemal połowę mniej nowych podmiotów niż w roku poprzedzającym.

Tabela 15. Potencjał gospodarczy – liczba podmiotów gospodarczych bezwzględna i na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

gmina	Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Zmiana między 2015 a 2020/średnio na tys. mieszkańców
Goleniów	Liczba podmiotów	4543	4605	4689	4755	4849	5034	491
	Na tys. mieszkańców	200,7	205,3	211,1	216,1	222,4	232,4	214,7
Maszewo	Liczba podmiotów	619	630	670	701	774	802	183
	Na tys. mieszkańców	109,5	111,3	119,6	125,5	139,7	146,4	125,3
Nowogard	Liczba podmiotów	2564	2588	2611	2629	2717	2784	220
	Na tys. mieszkańców	163,4	167,1	170,2	173,8	182	188,9	174,2
Osina	Liczba podmiotów	217	216	236	250	251	257	40
	Na tys. mieszkańców	111,9	110,5	122	129,3	130,5	133,6	123,0
Przybiernów	Liczba podmiotów	486	481	500	506	525	544	58
	Na tys. mieszkańców	145,8	146,1	154,7	158,3	166,2	173,6	157,5
Stepnica	Liczba podmiotów	436	414	415	434	461	474	38
	Na tys. mieszkańców	134,2	127,9	130,2	137,4	147,1	152,7	138,3

Oznaczenia kolorystyczne:

	Znacząca zmiana na korzyść		Zmiana, sygnalizująca niekorzystne zmiany – konieczne dalsze śledzenie trendu		Niekorzystna zmiana
--	----------------------------	--	---	--	---------------------

Wykres 5. Potencjał gospodarczy – liczba podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

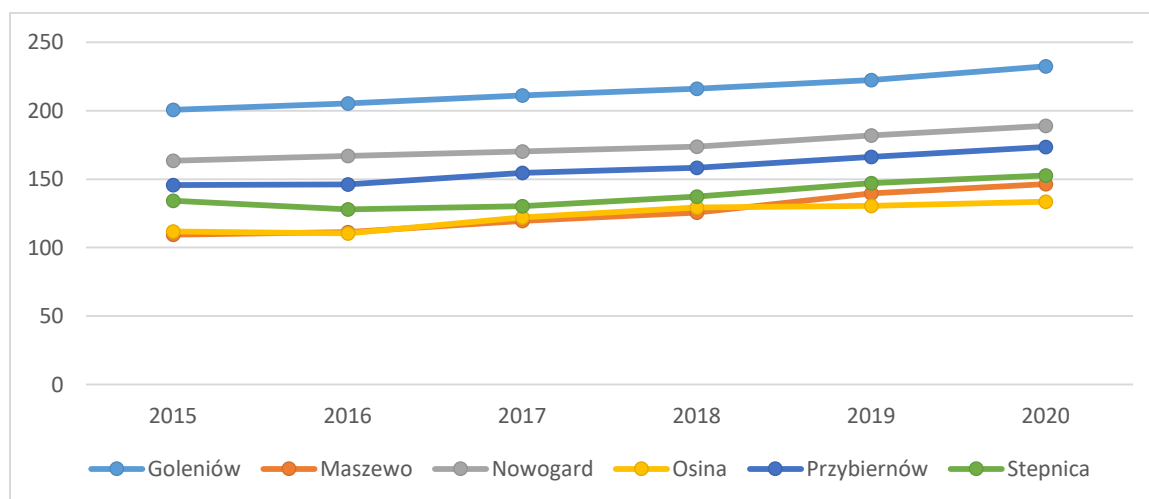

Tabela 16. Potencjał gospodarczy – liczba nowych podmiotów gospodarczych bezwzględna i w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

		Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Zmiana 2015-2020/średnio na tys. mieszkańców
gmina	Goleniów	Liczba nowych podmiotów	424	400	404	406	418	361	-63
		Na tys. mieszkańców	11,85	11,19	11,26	11,28	11,6	9,99	11,2
	Maszewo	Liczba nowych podmiotów	54	70	90	89	116	74	20
		Na tys. mieszkańców	6,14	7,97	10,2	10,14	13,22	8,44	9,4
	Nowogard	Liczba nowych podmiotów	224	221	199	197	244	189	-35
		Na tys. mieszkańców	9	8,92	8,04	7,94	9,9	7,68	8,6
	Osina	Liczba nowych podmiotów	24	15	27	29	19	14	-10
		Na tys. mieszkańców	7,96	4,94	8,83	9,62	6,25	4,61	7,0
	Przybiernów	Liczba nowych podmiotów	58	58	63	55	55	37	-21
		Na tys. mieszkańców	11,36	11,39	12,37	10,95	10,95	7,4	10,7
	Stepnica	Liczba nowych podmiotów	47	42	32	67	52	38	-9
		Na tys. mieszkańców	9,48	8,53	6,49	13,63	10,64	7,8	9,4

Oznaczenia kolorystyczne:

	Znacząca zmiana na korzyść		Zmiana, sygnalizująca niekorzystne zmiany – konieczne dalsze śledzenie trendu		Niekorzystna zmiana
--	----------------------------	--	---	--	---------------------

4.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Pytania badawcze:

6. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
7. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

Turystyka i jej rozwój znalazły się wśród celów LSR tylko w kontekście realizacji celu „Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu”. Należy jednak przyjrzeć się temu, jaki był wpływ tych działań na wzmacnianie lokalnej tożsamości. Zdaniem połowy badanych poziom atrakcyjności turystycznej obszaru LGD nie zmienił się w ostatnich latach, zdaniem 37,4% wzrósł. Pojedyncze osoby (8,6% mieszkańców) uznały, że poziom atrakcyjności turystycznej obszaru spadł – to osoby, które jednocześnie wyczuły na jakość środowiska i jego zmiany m.in. pod wpływem rosnącej presji turystycznej. Mieszkańcy odnotowują w szczególności to, że poprawie uległa infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna, infrastruktura i oferta kulturalna oraz polepszyła się promocja regionu i jego zasobów naturalnych, kulturalnych i turystycznych. Dla niemal 40% badanych nie miało to znaczenie dla wzmocnienia ich, silnej i tak, tożsamości lokalnej i identyfikacji z lokalną kulturą i tradycjami.

Wykres 6. Zmiany dot. potencjału turystycznego i kulturowego w opinii mieszkańców

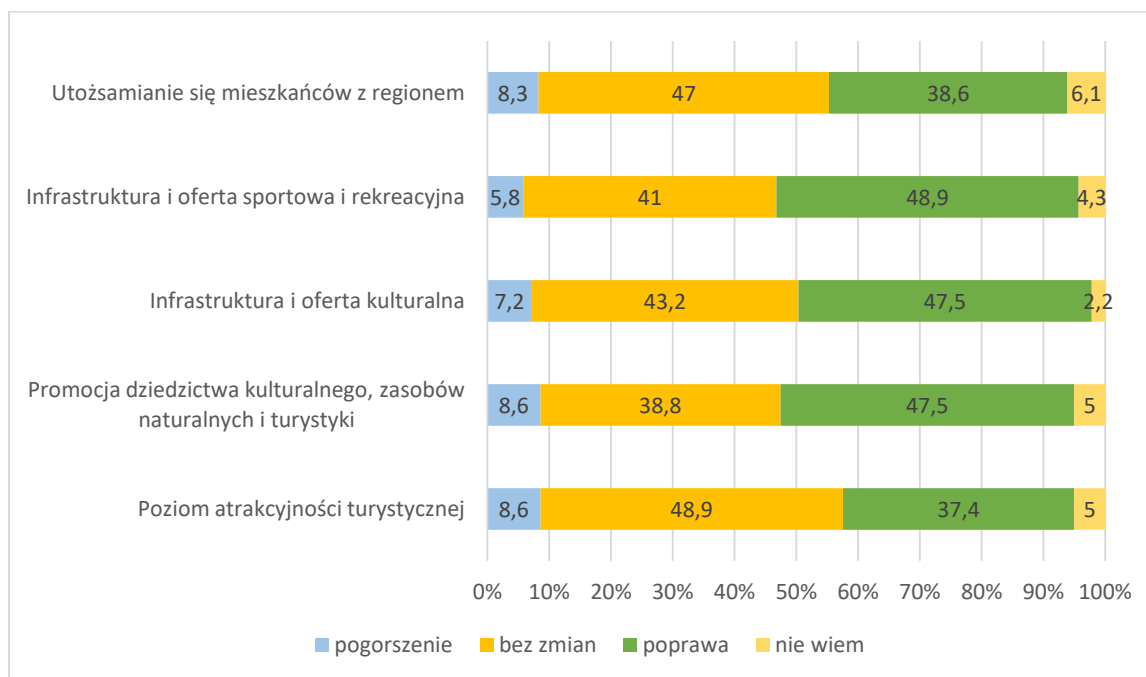

Tabela 17. Zmiany dot. potencjału turystycznego i kulturowego w opinii mieszkańców

Obserwowane zmiany w ostatnich 5 latach	pogorszenie	bez zmian	poprawa	nie wiem
Poziom atrakcyjności turystycznej	8,6	48,9	37,4	5,0
Promocja dziedzictwa kulturalnego, zasobów naturalnych i turystyki	8,6	38,8	47,5	5,0
Infrastruktura i oferta kulturalna	7,2	43,2	47,5	2,2
Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna	5,8	41,0	48,9	4,3
Utożsamianie się mieszkańców z regionem	8,3	47,0	38,6	6,1

Dostrzeganie zmian przez mieszkańców to zarówno efekt dokonanych inwestycji, ale także ich zgodności z formułowanymi przez mieszkańców oczekiwaniami. Zdaniem badanych wpływ LGD na podniesienie potencjału turystycznego obszaru był niebagatelny.

Zmiany te tylko do pewnego stopnia znajdują odbicie w statystykach publicznych GUS. Trzeba przy tym pamiętać, że badanie turystyki GUS ma znaczące ograniczenia (odnotowywane są dane dotyczące jedynie większych obiektów, z co najmniej 10 miejscami noclegowymi). Jednak nawet przy tych ograniczeniach odnotowujemy wyraźne zmiany w zasobach turystycznych obszaru LGD.

W dwóch gminach baza noclegowa zwiększyła się. Liderem w tym zestawieniu są gmina Nowogard, w której od 2015 roku przybyło 113 miejsc noclegowych oraz gmina Goleniów, w której przybył 1 obiekt noclegowy i 97 miejsc noclegowych. W gminie Maszewo baza noclegowa zmniejszyła się o 74 miejsca (1 obiekt). W pozostałych gminach liczba obiektów i miejsc noclegowych nie zmieniała się.

Wykres 7. Zmiany zasobów turystycznych w podziale na gminy – miejsca noclegowe

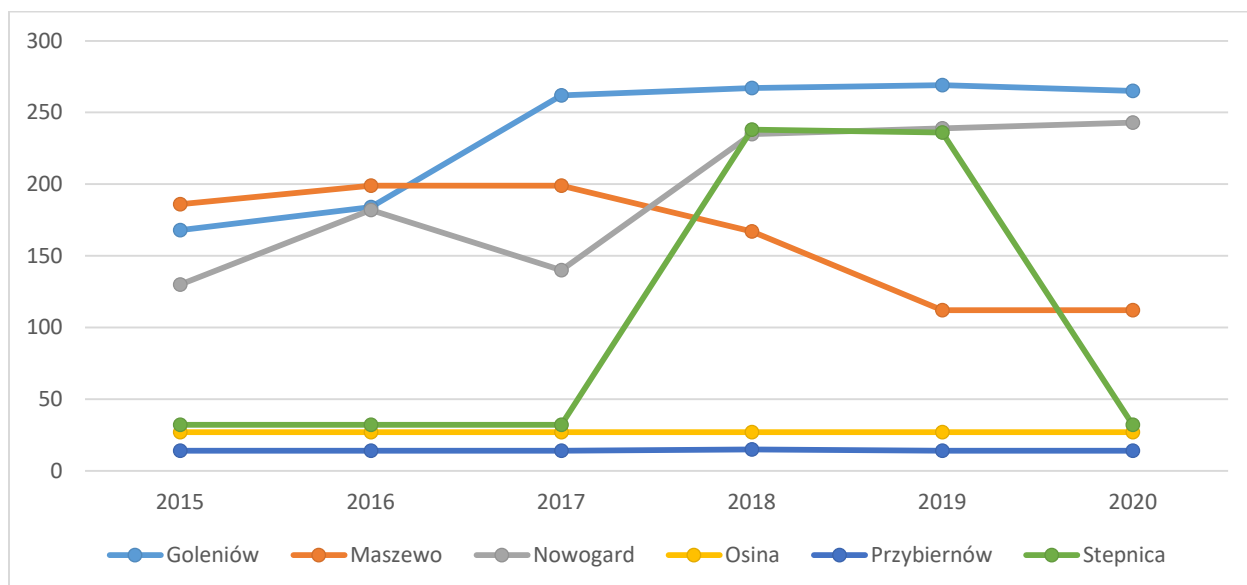

Tabela 18. Zmiany zasobów turystycznych w podziale na gminy

		Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Zmiana 2015-2020
gmina	Goleniów	Obiekty noclegowe	5	5	6	6	6	6	+1
		Miejsca noclegowe	168	184	262	267	269	265	+97
	Maszewo	Obiekty noclegowe	2	2	2	2	1	1	-1
		Miejsca noclegowe	186	199	199	167	112	112	-74
	Nowogard	Obiekty noclegowe	3	3	3	3	3	3	0
		Miejsca noclegowe	130	182	140	235	239	243	+113
	Osina	Obiekty noclegowe	1	1	1	1	1	1	0
		Miejsca noclegowe	27	27	27	27	27	27	0
	Przybiernów	Obiekty noclegowe	1	1	1	1	1	1	0
		Miejsca noclegowe	14	14	14	15	14	14	0
	Stepnica	Obiekty noclegowe	2	2	2	3	3	2	0
		Miejsca noclegowe	32	32	32	Brak danych	Brak danych	32	0

Oznaczenia kolorystyczne:

	Znacząca zmiana na korzyść		Zmiana, sygnalizująca niekorzystne zmiany – konieczne dalsze śledzenie trendu		Niekorzystna zmiana
--	----------------------------	--	---	--	---------------------

Źródło: BDL GUS

Tabela 19. Udział LGD w zwiększaniu potencjału turystycznego obszaru

Wskaźnik	Wskaźnik szczegółowo	Realizacja (U) 2020	Realizacja (P) 2020	Realizacja (U) 2021	Realizacja (P) 2021
Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Ogółem	16	9	25	19
	Obiekty noclegowe	0	0	0	0
	Obiekty gastronomiczne	0	0	0	0
	Obiekty sportowe/rekreacyjne	16	9	25	19
Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Ogółem	10	4	10	7
	Obiekty noclegowe	0	0	0	0
	Obiekty gastronomiczne	0	0	0	0
	Obiekty sportowe/rekreacyjne	10	4	10	7

Niewątpliwie do rozwoju oferty turystycznej przyczyniają się też działania finansowane dzięki LGD. W ramach realizacji LSR powstało 19 obiektów sportowych i rekreacyjnych, a kolejnych 7 zostało zmodernizowanych (dane na podstawie wypłaconych środków z 18.02.2022r tj. z dnia złożenia sprawozdania z LSR za 2021 rok), natomiast na podstawie podpisanych umów z 18.02.2022r. tj. z dnia złożenia sprawozdania z LSR za 2021 rok dane to 25 obiektów sportowych i rekreacyjnych, oraz zmodernizowanie 10 takich obiektów.

Zmiany te, jak pisaliśmy wcześniej, zauważane są przez mieszkańców. Pytani, o to, jakie powinny być dalsze kierunki rozwoju turystyki na obszarze LGD, wskazują, że niezbędne jest:

- Zadbanie o wysokiej jakości ofertę turystyczną
- Rozbudowa bazy noclegowej i usług gastronomicznych
- Rozwój infrastruktury umożliwiającej rozszerzenie oferty turystycznej i rekreacyjnej (ścieżki rowerowe)
- Zagospodarowanie nabrzeży akwenów wodnych, podniesienie estetyki nabrzeży
- Przywrócenie użyteczności (i estetyki) terenów (parków, lasów) i budynków porzuconych i od dawna nieremontowanych

4.5. Grupy defaworyzowane

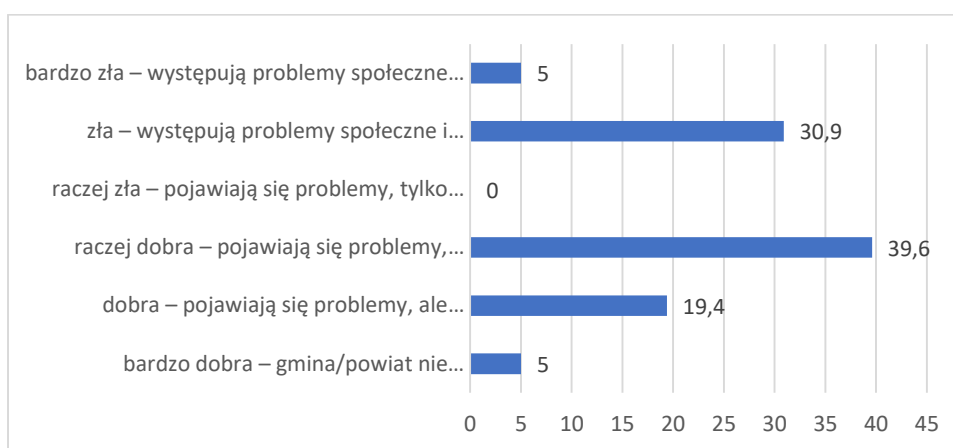
Pytanie badawcze:

8. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
9. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
10. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i

wykluczenia społecznego?

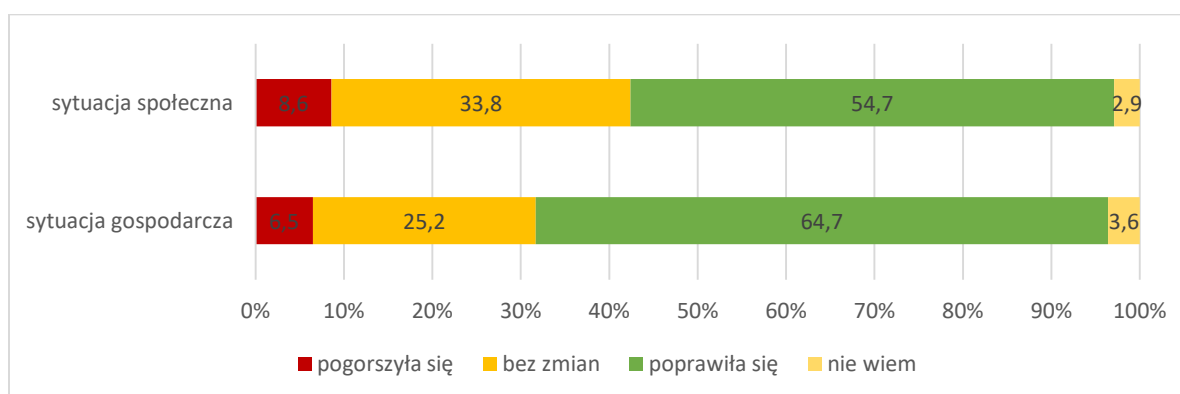
Mieszkańcy oceniają obecną sytuację społeczno-gospodarczą swoich gmin jako co najmniej dobrą. Ponad 60% badanych uważa, że sytuacja gospodarcza ich gmin poprawiła się. Nie znaczy to, że nie dostrzegają żadnych problemów (taką opinię wyraziło tylko 5% mieszkańców), ale że uznają, że są one w dużej mierze możliwe do rozwiązania. Wśród tych, którzy uważają, że sytuacja społeczno-gospodarcza nie jest dobra, najliczniejsi są ci, według których tylko część problemów, których doświadczają mieszkańcy, można rozwiązać na poziomie lokalnym lub ich rozwiązanie byłoby bardzo trudne. Tylko 5% mieszkańców jest skrajnie pesymistyczna w swoich ocenach (trzeba pamiętać, że dane gromadzono w 2021 roku w miesiącach poprzedzających wzrost inflacji).

Wykres 8. Ogólna ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy w opinii mieszkańców

Jednocześnie warto zauważyć, że te ogólnie pozytywne oceny sytuacji społeczno-gospodarczej to efekt zmian, jakie zaszły w ostatnich 7 latach, zwłaszcza w obszarze gospodarczym. Ponad połowa mieszkańców odczuwa także poprawę sytuacji społecznej. Wśród pozostałych przeważają opinie, że sytuacja w każdym z tych obszarów nie zmieniła się.

Wykres 9. Zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru od 2015 roku w opinii mieszkańców

Oczywiście jesteśmy świadomi, że zmiany te są między innymi powodowane sytuacją makroekonomiczną (wzrost koniunktury), a nie wyłącznie są efektem działań na poziomie lokalnym. Te ostatnie nie są jednak bez znaczenia (gdyby możliwe było ich pominięcie wszystkie gminy województwa rozwijałyby się w takim samym tempie, a tak się nie dzieje).

Pewnym wyznacznikiem kondycji gmin jest wskaźnik jej przychodów. W prawie wszystkich gminach z obszaru zauważmy poprawę tego wskaźnika. Wyjątkiem jest tu Stepnica (drastyczny spadek przychodów), ale także Przybiernów, w którym w zasadzie nie zmienił się wskaźnik przychodów w badanym okresie.

Wykres 10. Wskaźnik przychodów gmin (G)

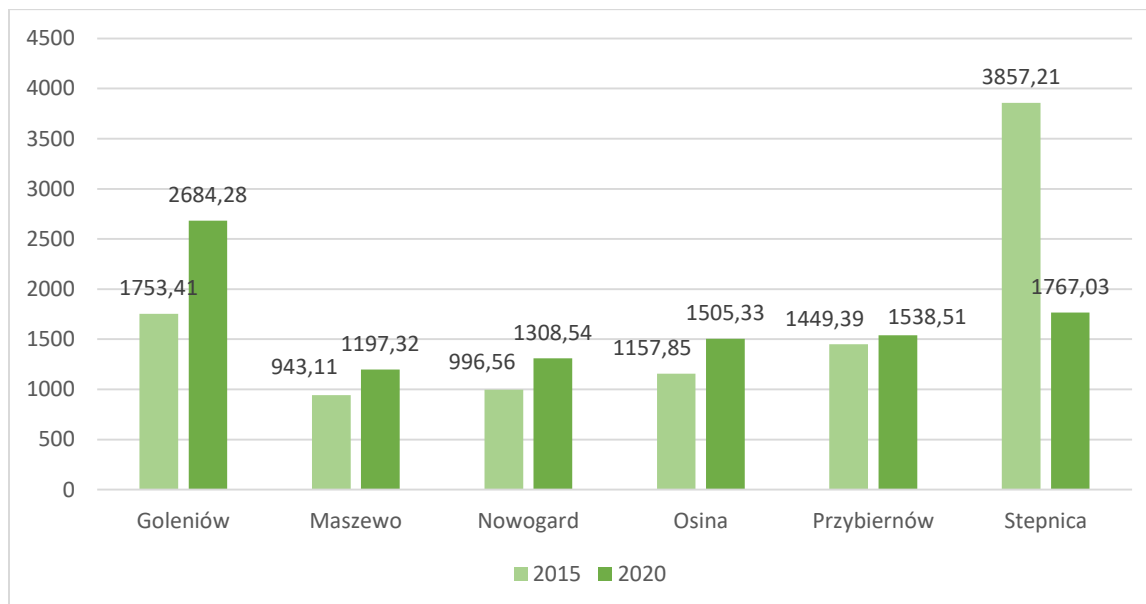

Tabela 20. Wskaźnik przychodów gmin

		rok	wskaźnik przychodów gmin (G)
gmina	Goleniów	2015	1753,41
		2020	2684,28
		zmiana	930,87
	Maszewo	2015	943,11
		2020	1197,32
		zmiana	254,21
	Nowogard	2015	996,56
		2020	1308,54
		zmiana	311,98
	Osina	2015	1157,85
		2020	1505,33
		zmiana	347,48
	Przybiernów	2015	1449,39
		2020	1538,51
		zmiana	89,12
	Stepnica	2015	3857,21
		2020	1767,03
		zmiana	-2090,18

Wśród pozytywnych zmian wymieniane są przede wszystkim: dostęp do usług opiekuńczych dla dzieci (44,6%), działania i usprawnienia na rzecz osób niepełnosprawnych (43,9%), dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej (37,4%), wzrost aktywności społecznej mieszkańców (34,5%) oraz działania na rzecz

bezrobotnych (34,5%), które w opinii 32,4% badanych pozytywnie wpłynęły na poziom bezrobocia. Połowa mieszkańców nie zauważa zmiany w dostępie do usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych. Co trzeci mieszkaniec zauważa pozytywne działania na rzecz osób młodych i po 50 roku życia, a według 23,7% zmniejszyła się liczba rodzin zależnych od pomocy społecznej.

Tabela 21. Zmiany sytuacji społecznej obserwowane w gminie w ciągu ostatnich 5 lat w opinii mieszkańców

zmiany sytuacji społecznej	pogorszenie	bez zmian	poprawa	nie wiem
poziom bezrobocia	9,4	43,9	32,4	14,4
liczba rodzin zależnych od pomocy społecznej	12,2	40,3	23,7	23,7
aktywność społeczna (udział w działaniach na rzecz społeczności)	11,5	40,3	34,5	13,7
odpływ ludzi młodych z gminy/powiatu	39,6	39,6	11,5	9,4
dostęp do usług opiekuńczych dla dzieci	3,6	41,0	44,6	10,8
dostęp do usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych	7,2	49,6	25,9	17,3
dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej	20,9	48,9	37,4	5,0
działania na rzecz osób bezrobotnych	5,0	43,9	34,5	16,5
działania i usprawnienia na rzecz osób niepełnosprawnych	2,9	30,9	43,9	22,3
działania na rzecz osób młodych (do 35 r. ż)	5,0	44,6	33,1	17,3
działania na rzecz osób po 50 r. ż.	2,9	43,9	32,4	14,4

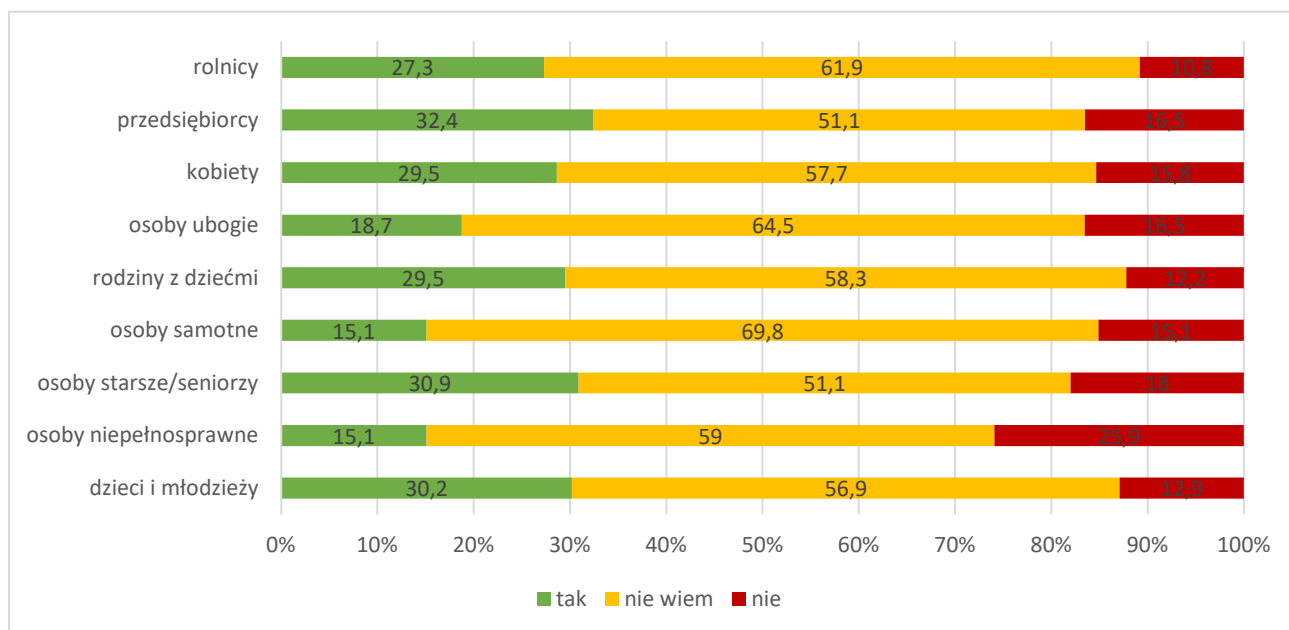
Jako problem należy natomiast uznać dalszy odpływ młodych mieszkańców z gmin – według 39,6% mieszkańców problem ten pogłębił się. Jednocześnie, zwróćmy uwagę, że dzieci i młodzież nie są według mieszkańców narażone na wykluczenie społeczne – zatem to nie ubóstwo i marginalizacja społeczna są przyczynami odpływu młodych.

Tabela 22. Grupy defaworyzowane z perspektywy mieszkańców

Grupy mieszkańców w szczególności narażone na wykluczenie społeczne (mogą mieć poczucie, że jakość ich życia jest niższa niż innych mieszkańców):	Grupy narażone na wykluczenie społeczne	Czy działania LGD uwzględniają w wystarczającym stopniu sprawy i problemy osób mieszkających w gminie		
		tak	nie wiem	nie
dzieci i młodzieży	12,2	30,2	56,9	12,9
osoby niepełnosprawne	48,2	15,1	59,0	25,9
osoby starsze/seniorzy	41,7	30,9	51,1	18,0
osoby samotne	36,7	15,1	69,8	15,1
rodziny z dziećmi	5,0	29,5	58,3	12,2
osoby ubogie	41,7	18,7	64,5	16,5
kobiety	7,9	29,5	57,7	15,8
przedsiębiorcy	-	32,4	51,1	16,5
rolnicy	-	27,3	61,9	10,8
inne grupy	9,4	-	-	-
nie ma takich grup	7,9	-	-	-

Według większości mieszkańców w ich gminach żyją osoby narażone na wykluczenie społeczne (tylko 7,9% było innego zdania). Najczęściej wskazywano tu osoby niepełnosprawne, starsze, ubogie i samotne. To o tyle ważne, że cechy te mogą współwystępować, powodując pogłębienie ryzyka marginalizacji. Badani nie umieli w większości ocenić, czy LGD i realizowana przez Grupę strategia w wystarczającym stopniu uwzględnia problemy tych osób. Pozostali oceniali, że działania LGD wobec grup defaworyzowanych są skuteczne i zauważalne.

Wykres 11. Ocena mieszkańców, czy działania LGD uwzględniają w wystarczającym stopniu sprawy i problemy osób mieszkających w gminie

Z zawartej w Lokalnej Strategii Rozwoju diagnozy problemów społecznych obszaru wyłania się inny obraz defaworyzowanych grup. Są to: osoby młode (poniżej 24r.ż) oraz osoby powyżej 45 r.ż.

Tabela 23. Grupy defaworyzowane

Grupa defaworyzowana	Problemy i powody wykluczenia	Proponowane sposoby przeciwdziałania
Młodzież (poniżej 24 roku życia)	Utrudniony dostęp do rynku pracy Wysoki poziom bezrobocia Niedopasowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, brak umiejętności praktycznych i doświadczenia zawodowego oraz niedostateczne kompetencje miękkie. wyczuwana bezradność postawy roszczeniowe	Rodzaje operacji dedykowane powyższym grupom to: <ul style="list-style-type: none"> realizacja projektu na rzecz przedsiębiorczości z użyciem gry edukacyjno-symulacyjnej pod nazwą "Chłopska Szkoła Biznesu", premiowanie przez LGD wniosków składanych przez osoby z grupy wiekowej do 24 roku życia oraz powyżej 45 roku życia, informacje o możliwościach uzyskania bezpośredniego wsparcia (w tym indywidualnego doradztwa)
Osoby powyżej 45 roku życia	Utrudniony dostęp do rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> w ramach narzędzi dostępnych w LSR i sposobów, w jaki osoby te mogą zafunkcjonować w procesie wdrażania LSR, wzmocnienie kompetencji młodych ludzi do generowania i realizowania pomysłów na własny biznes, premiowanie przez LGD operacji ukierunkowanych na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy określonych w LSR.

W wyniku tych rozpoznai w Lokalnej Strategii Rozwoju ukierunkowano czuść interwencji na wsparcie tych grup społecznych. Wśród Lokalnych kryteriów wyboru operacji uwzględniono potrzeby osób z grup defaworyzowanych przez premiowanie:

- wniosków składanych przez osoby z grupy wiekowej do 24 roku życia oraz powyżej 45 roku życia,
- są ukierunkowane na zaspokajanie potrzeb grup defaworyzowanych, w szczególności ich włączenia społecznego (LSR, s. 47).

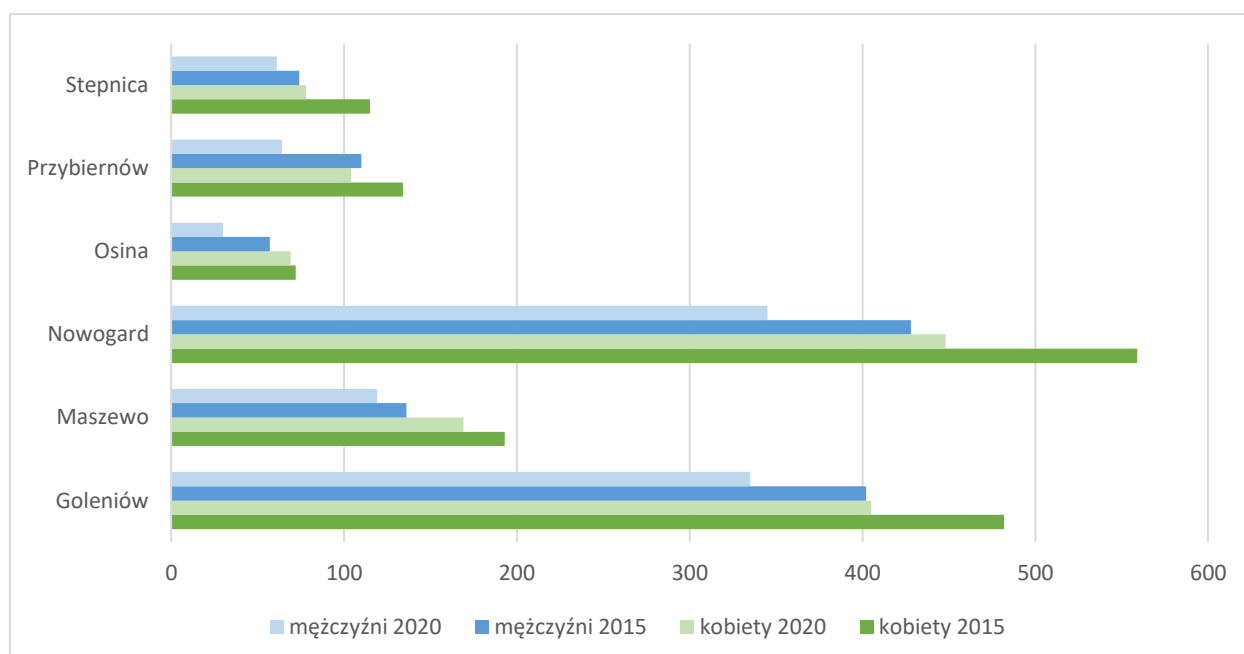
Zauważmy, że w większości gmin tworzących LGD obserwujemy wiele pozytywnych zjawisk. Są to w szczególności: zmniejszenie liczby osób zależnych od pomocy społecznej (wszystkie gminy), spadek bezrobocia (wszystkie gminy) oraz zwiększenie liczby osób pracujących (w tym przypadku wyjątkami są gminy Stepnica i Maszewo).

Istotne jest w szczególności współwystępowanie tych trzech zjawisk, oznacza ono bowiem, że zmniejszenie liczby osób bezrobotnych nie miało miejsca (wyłącznie) z powodu wyjścia z rejestrów bezrobocia po to, żeby zacząć korzystać z innych niezarobkowych źródeł utrzymania. Tej ostatniej tendencji można upatrywać jedynie w gwałtownie kurczącej się grupie osób długotrwale bezrobotnych.

Spadek bezrobocia w kilku gminach skorelowany jest ze spadkiem liczby pracujących ogółem, co należy tłumaczyć depopulacją i szybkim starzeniem się społeczeństwa.

Warto również podkreślić, że spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej jest bardzo znaczący. Gmina Nowogard to 1248 osoby, którym udało się wyjść z kręgu ubóstwa, czyli 64% mniej osób niż w roku 2015, zaś w gminie Maszewo o 65% mniej w stosunku do czasu rozpoczęcia statystyk. W gminie Goleniów od 2015 do 2020 roku liczbę osób objętych środowiskową pomocą społeczną ograniczono o 45,5%.

Wykres 12. Sytuacja społeczna na obszarze LGD - bezrobocie

Wśród tych ogólnie pozytywnych trendów zmian należy zwrócić uwagę na dwa fakty. Po pierwsze znacząco zmniejszy się poziom bezrobocia wśród dwóch najbardziej narażonych na wykluczenie grup: kobiet i osób do 30 roku życia, po drugie osoby powyżej 50 roku życia coraz lepiej radzą sobie na rynku pracy.

Młode kobiety, które wypadają z rynku pracy na dłużej z powodu macierzyństwa i opieki nad dziećmi w badanym obszarze LGD mają prawdopodobnie dobrą bazę usług opiekuńczych i szereg udogodnień w miejscach pracy, np. uelastycznienie czasu pracy, wprowadzanie zatrudnienia w niepełnym wymiarze umożliwiającym łączenie pracy zawodowej z opieką nad dziećmi lub innymi osobami zależnymi.

Spadek bezrobocia wśród osób młodych dobrze rokuje dla rozwoju gmin i potwierdza ich atrakcyjność jako miejsca pracy i zamieszkania.

Tabela 24. Sytuacja społeczna na obszarze LGD

gmina		Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej ogółem	Beneficjenci środowiskowej pomocy społ. na 10 tys. ludności	Pracujący ogółem	Pracujący na 1000 mieszkańców ogółem	Bezrobocie – ogółem	Bezrobocie – kobiety	Bezrobocie – mężczyźni	Bezrobocie - do 25 roku życia	Bezrobocie - do 30 roku życia	Bezrobocie - powyżej 50 roku życia	Bezrobocie - długotrwale bezrobotni
Goleniów	2015	2024	566	11511	322	884	482	402	117	250	291	331
	2020	1103	305	13901	385	740	405	335	73	180	192	248
	zmiana	-921	-261	2390	63	-144	-77	-67	-44	-70	-99	-83
Maszewo	2015	860	978	745	85	329	193	136	60	103	101	145
	2020	271	309	716	82	288	169	119	60	92	74	131
	zmiana	-589	-669	-29	-3	-41	-24	-17	0	-11	-27	-14
Nowogard	2015	1954	785	4281	173	987	559	428	154	289	315	520
	2020	706	287	4531	185	793	448	345	122	225	200	383
	zmiana	-1248	-498	250	12	-194	-111	-83	-32	-64	-115	-137
Osina	2015	375	1244	369	122	129	72	57	24	44	33	51
	2020	327	1077	371	123	99	69	30	15	34	26	45
	zmiana	-48	-167	2	1	-30	-3	-27	-9	-10	-7	-6
Przybiernów	2015	532	1042	498	97	244	134	110	41	70	85	119
	2020	218	436	558	111	168	104	64	19	49	36	83
	zmiana	-314	-606	60	14	-76	-30	-46	-22	-21	-49	-36
Stepnica	2015	586	1182	844	171	189	115	74	37	59	58	91
	2020	372	763	637	131	139	78	61	18	34	39	54
	Zmiana	-214	-419	-207	-40	-50	-37	-13	-19	-25	-19	-37
Razem	2015	6331	5797	18248	970	2762	1555	1207	433	815	883	1257
	2020	2997	3177	20714	1017	2227	1273	954	307	614	567	944
	zmiana	-3334	-2620	2466	47	-535	-282	-253	-126	-201	-316	-313

Źródło: BDL GUS.

Oznaczenia kolorystyczne:

	Znacząca zmiana na korzyść		Zmiana, sygnalizująca niekorzystne zmiany – konieczne dalsze śledzenie trendu		Niekorzystna zmiana
--	----------------------------	--	---	--	---------------------

W związku z tym, że sytuacja osób młodych jest nadal niekorzystna, spytano badanych, na ile – w ich opinii – realizacja LSR mogła wpłynąć na zmniejszenie migracji młodych mieszkańców. Według respondentów nie ma bezpośredniego związku między podejmowanymi przez LGD działaniami a decyzjami młodych osób o migracji (**“Jeśli chodzi o zatrzymanie młodych ludzi, to już jest polityka państwa i polityka, myślę też, samorządów. Na pewno LGD nie miał nic w swojej ofercie takiego, żeby tych młodych ludzi zatrzymać.”** [IDI4_3]). Podkreślano przy tym, że LGD dysponuje niewieloma narzędziami, które mogłyby tę sytuację zmienić, to jest może wpływać na jakość życia w społeczności wiejskiej lub wspierać finansowo możliwości utworzenia/rozwoju firmy i tym samym przyczyniać się do samorealizacji mieszkańców bez konieczności migracji. Badani zdają sobie sprawę, że są to narzędzia niedoskonałe i nie muszą one (trwale) wpływać na decyzje o miejscu zamieszkania młodych osób.

4.6. Innowacyjność

Pytania badawcze:

11. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
12. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

Innowacyjność zdefiniowano jako wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji, metody, nowego rynku lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

W LSR podano przykład innowacji: uruchomienie aplikacji na telefony komórkowe wykorzystujące geocaching i questing (w oparciu o zasoby przyrodnicze, kulturowe, tradycję, opowieści i legendy, wydarzenia) dla rozwoju lokalnego ruchu turystycznego i podniesienia poziomu aktywności społeczności lokalnych. Przykład ten mógł skłaniać – wbrew intencjom autorów – do wąskiego rozumienia innowacyjności (w kategoriach innowacji produktowej)

Zdefiniowano także oczekiwania wobec projektów innowacyjnych:

- przyjęto, że innowacyjność może być cechą każdego projektu bez względu na obszar wsparcia
- punktowanie projektów innowacyjnych oznacza docenienie pomysłowości wnioskodawców
- innowacyjność projektu wymaga uzasadnienia

Ze sprawozdania za 2021 rok wynika, że zrealizowano 17 operacji ukierunkowanych na innowacje.

Sama innowacyjność jest problematyczna, bowiem zależy ona od punktu odniesienia: **„innowacyjność to jest bardzo trudny temat, bo dla jednej gminy będzie to innowacyjne dla innej już nie. Patrząc z perspektywy gmin, które wchodzi w skład stowarzyszenia myślę, że wiele projektów jest innowacyjnych. Może nie są to jakieś wielkie przedsięwzięcia, ale są to innowacje na poziomie gminy** [IDI4_2].

Z drugiej strony badani zauważają, że punktowanie innowacyjności projektów prowadzi z jednej strony do próby zmiany rozwiązań dobrych i sprawdzonych, a z drugiej do **„naciągania tej innowacyjności. Często pomysł nie jest innowacyjny a przedsiębiorcy piszą bajki.”** [IDI4_1].

4.7. Projekty współpracy

Pytania badawcze:

13. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?

14. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

Projekt współpracy to projekt, który zakłada wspólną realizację działań przez partnerów z różnych regionów (projekt międzyregionalny) lub krajów (projekt międzynarodowy).

Projekty współpracy podejmowane przez lokalne grupy działania przyczyniają się do osiągnięcia celów zawartych w lokalnych strategiach rozwoju, wykorzystując wiedzę i doświadczenia partnerskich lokalnych grup działania. Projekty te mogą zatem korzystać z już gotowych i stosowanych w innych miejscach rozwiązań oraz przewidywać ich adaptowanie, bądź też wypracowywać nowe rozwiązania przy udziale partnerów z innych regionów, w tym wspólne rozwiązania problemów, z którymi borykają się wszystkie uczestniczące w projekcie podmioty.

LGD zrealizowało 2 projekty o charakterze krajowym, międzyregionalnym (czyli tyle, ile zakładano), w który włączyła się duża liczba podmiotów, co świadczy o umiejętności współpracy i dobrej komunikacji.

Tabela 25. Projekty współpracy

L.p.	Projekt współpracy	Cele	Efekty	Budżet LGD	Partnerzy
1	„Mobilna Aplikacja Turystyczna” (MAT)	stworzenie interaktywnej aplikacji służącej promowaniu szczególnie atrakcyjnych i ważnych miejsc w województwie	Aplikacja mobilna dla turystów i osób uprawiających sport z systemem zarządzania treścią CMS i portalem, – wykonano banery, broszury, grę planszową, mapy i gadżety propagujące projekt	Budżet całkowity 1038094,44	Stowarzyszenie LGD „Partnerstwo Drawy z Liderem Wałęckim”, Stowarzyszenie Lider Powiatu Goleniowskiego Stowarzyszenie „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju, Stowarzyszenie LGD Brama Lubuska, Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania – Grupa Łużycka”, Zielona Dolina Odry i Warty, Lokalna Grupa Działania Zielone Światło, Stowarzyszenie – Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem,

L.p.	Projekt współpracy	Cele	Efekty	Budżet LGD	Partnerzy
					Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Regionu Kozła Lokalna Grupa Działania KOLD Stowarzyszenie Kraina Lasów i Jezior – Lokalna Grupa Działania, Stowarzyszenie „Lider Pojezierza”
2	„Młodzieżowa Akademia Komunikacji”	Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania wspieranie transferu wiedzy, kompetencji i umiejętności. Wzmacnianie dialogu międzykulturowego i między etnicznego poprzez budowanie postaw otwartości i tolerancji wśród młodych ludzi. Włączenie młodzieży z mniejszymi szansami we wspólne inicjatywy, promowanie międzynarodowej współpracy młodzieży z wykorzystaniem nowoczesnych technologii. Promowanie zainteresowania młodzieży edukacją ekologiczną, historia, tradycją, kulturą.	3 warsztaty dziennikarskie dla młodzieży	Budżet całkowity 565.000 zł (w tym 60.000 zł – Stowarzyszenie Lider Powiatu Goleniowskiego)	LGD Lider Pojezierza LGD Brama Lubuska LGD Stowarzyszenie Lider Powiatu Goleniowskiego LGD WIR LGD Pojezierze Razem LGD Prym LGD Zielona Dolina Odry i Warty LGD Zielone Światło LGD MAS Opavsko LGD Grupa Łużycka LGD Partnerstwo Drawy z Liderem Wałęckim

Dalsze możliwe kierunki realizacji projektu współpracy, to tworzone w ramach programu międzynarodowego trzy działania: *Pomorska Droga Pszczela*, *Smart Villages* i *Digitalizacja*. To jeden z pomysłów, którym próbujemy zarazić na przykład naszych pszczelarzy z regionu. Pokazujemy, że możemy zrobić coś wspólnie nie tylko z sąsiadem z wioski obok, ale również z Niemcami. Chcielibyśmy wypracować, jeżeli to się oczywiście uda, Pomorską Drogę Pszczelą, która polegałaby między innymi na wypracowaniu wspólnej marki lokalnej razem z sąsiadami z Niemiec i ułatwienie sprzedaży miodu (np. przez postawienie miodomatów). Zachęcamy pszczelarzy i liderów do tej formy aktywności.” [IDI4_4].

4.8. Ocena funkcjonowania LGD

Pytania badawcze:

15. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
16. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
17. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizowała LSR?

Partnerzy w ramach LGD spotykali się systematycznie, także w okresie pandemii i ograniczonych możliwości kontaktowania się ze sobą, co sprzyjało efektywnej i skutecznej realizacji LSR. Ważne, że Biuro LGD odpowiednio reagowało na zmieniające się warunki, które mogłyby obniżać efektywność i skuteczność działań – wyrazem tego jest korekta procedur oceny projektów w okresie pandemii i zdalnych posiedzeń Rady.

Stowarzyszenie podejmowało kilka rodzajów działań kierowanych bezpośrednio do mieszkańców i interesariuszy. Poza spotkaniami z mieszkańcami, było to także przede wszystkim doradztwo indywidualne (łącznie z takiego możliwości skorzystało 360 osób). Jednym z mierników skuteczności działań informacyjno-promocyjnych jest także liczba odwiedzin strony internetowej stworzonej przez LGD (191865 odwiedzin).

Tabela 26. Realizacja celów informacyjno-promocyjnych

L.p.	Sposób realizacji celów informacyjno-promocyjnych	Liczba działań (wskaźniki produktu) 2020	Liczba działań (wskaźniki produktu) 2021
1	Spotkania z mieszkańcami	9	9
2	Doradztwo indywidualne	266	360
3	Liczba odwiedzin strony internetowej	182256	191865

O trafności i skuteczności tych działań świadczą wypowiedzi beneficjentów. Najskuteczniejszym źródłem informacji o możliwościach udziału w Programie byli lokalni liderzy i strona internetowa - tak wskazało 17,6% beneficjentów. Dla 11,8% ważnym źródłem informacji była informacja, która dotarła do nich bezpośrednio z LGD. Jedynie 5,9% beneficjentów informację pozyskała z lokalnych mediów. Należy jednak uznać, że działania LGD były skuteczne, skoro połowa badanych ocenia uzyskiwane w ten sposób informacje jako wyczerpujące (54,5%) i atrakcyjne (50%), a 68,2% jako dostosowane do ich potrzeb.

Tabela 27. Źródło wiedzy o LGD (beneficjenci)

Skąd dowiedział(a) się P. o możliwości aplikowania o środki z Lokalnej Grupy Działania?	beneficjenci
informacje ogólnie dostępne (ulotki, plakaty, zebrania, lokalne media)	5,9
dotarła do mnie informacja bezpośrednio z LGD (powiadomienie sms, fb, itp.)	11,8
od liderów lokalnych	17,6
inne (strona internetowa)	17,6

Tabela 28. Ocena jakości uzyskanych informacji (beneficjenci)

Czy uzyskane informacje były:	tak	nie	odmowa
wyczerpujące (zawierały wszystkie niezbędne informacje)	54,5	4,5	41,0
dostosowane do potrzeb odbiorcy	68,2	9,0	22,8
atrakcyjne – zachęcające do aplikowania	50	9,0	41,0

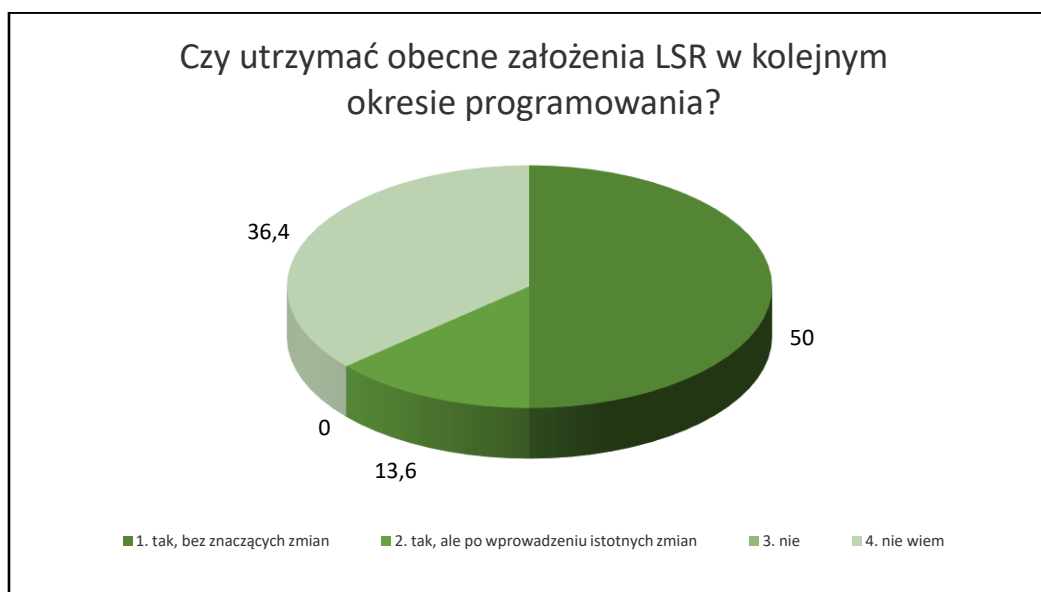
O skuteczności działań informacyjnych świadczy także fakt, że mieszkańców cechuje bardzo wysoka świadomość działań podejmowanych dzięki obecności środków UE na obszarze LSR, deklaruje ją aż 87,8% badanych. Ponad 70% mieszkańców mogła skorzystać z infrastruktury, która powstała dzięki tym środkom i przedsięwzięciom realizowanym w ramach LSR, a połowa uczestniczyła w wydarzeniach finansowanych ze środków unijnych (48,9%). Wśród beneficjentów procent tych wskazań jest jeszcze wyższy, co należy uznać za niewątpliwą sukces potwierdzający skuteczność LGD.

Tabela 29. Świadomość projektów unijnych na obszarze LGD

Postawy badanych	Mieszkańcy		Beneficjenci	
	tak	nie	tak	nie
Czy wiadomo Pani/Panu o tym, żeby w ostatnich 6 latach w gminie realizowano projekty ze środków unijnych?	87,8	12,2	95,5	4,5
Czy osobiście korzystał(a) Pan(i) z projektów takich jak szkolenia, festyny finansowanych ze środków unijnych	48,9	51,1	72,7	27,3
Czy osobiście korzystał(a) Pan(i) z infrastruktury lub obiektów finansowanych ze środków unijnych	72,7	27,3	81,8	18,2

Należy uznać, że obecne działania służące realizacji LSR są skuteczne i efektywne również ze względu na fakt, że cieszą się one uznaniem społecznym. Połowa mieszkańców uważa, że należy utrzymać obecne założenia LSR w przyszłości, a 13,6% oczekiwałaby wprowadzenia do LSR zmian.

Wykres 13. Potrzeba dalszego wdrażania rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność przez LGD

Niestety badani niechętnie udzielali odpowiedzi na pytanie o to, jakiego rodzaju zmiany byłyby pożądane. Ci, którzy wskazywali na sprawy i problemy, które ich zdaniem wymagają rozwiązania w kolejnej perspektywie, wymieniali m.in.:

- aktywizację i społeczną integracją seniorów, osób z niepełnosprawnościami
- stworzenie przestrzeni i oferty dla młodzieży
- tworzenie i rozwój miejsc spotkań międzypokoleniowych lub poprawa jakości miejsc już dostępnych (podjazdy, remont, ogrzewanie, oferta kulturalna)
- stworzenie i uatrakcyjnienie oferty kulturalnej i rekreacyjnej
- włączanie mieszkańców w procesy decyzyjne i działania społeczne
- budowanie tożsamości lokalnej przez wzmacnianie poczucia wpływu
- ochrona środowiska, zwiększanie świadomości ekologicznej
- rozwój infrastruktury (Internet, poprawa jakości komunikacji drogowej i samych dróg, dalszy rozwój infrastruktury komunalnej, w tym kanalizacji).

4.9. Ocena procesu wdrażania

Pytania badawcze

18. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
19. Czy procedury naboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
20. Czy kryteria pozwoliły na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
21. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

Realizacja finansowa i rzeczowa odbywała się zgodnie z planem. Ze sprawozdania LGD wynika, że działania we wszystkich obszarach podejmowane były regularnie. Ogłoszono łącznie 8 naborów wniosków.

Nieco zaskakujący jest fakt, że beneficjenci niechętnie udzielali odpowiedzi na pytania o procedury naboru i jakość informacji uzyskanych od LGD, wielu badanych odmówiło odpowiedzi. Wśród beneficjentów, którzy odpowiedzieli rozstrzygająco (tak/nie) ponad połowa uznała, że procedury naboru były przyjazne, a jakość uzyskanych z LGD informacji miała znaczenie dla jakości przygotowanej aplikacji – ci, którzy się nie zgodzili z tymi opiniami to zapewne wnioskodawcy, którzy nie uzyskali dofinansowania.

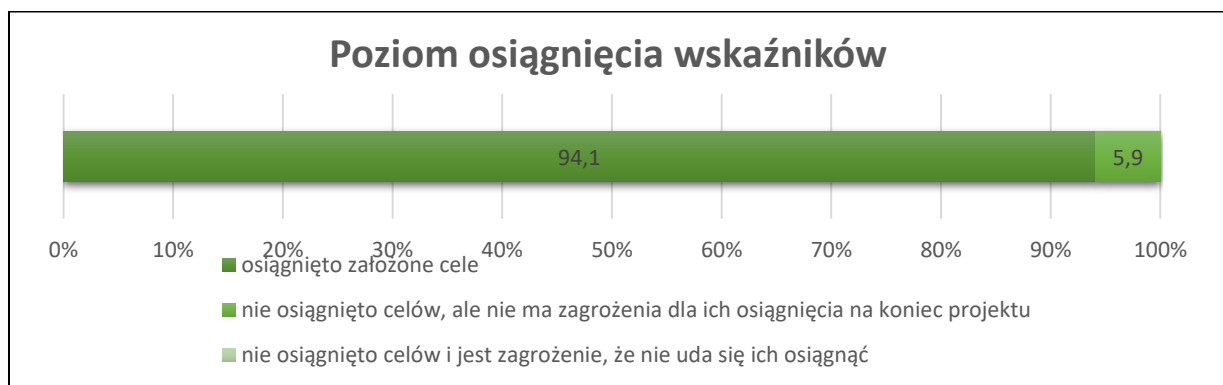
Z badania beneficjentów wynika, że dla prawie 60% z nich rodzaj podjętych przez LGD działań informacyjno-promocyjnych miał znaczenie dla decyzji o aplikowaniu, a procedury oceniają jako przejrzyste.

Tabela 30. Przejrzystość i przyjazność procedur LGD (beneficjenci)

Czy w Pani/Pana ocenie:	tak	nie	odmowa
rodzaj podjętych działań informacyjno-promocyjnych miał znaczenie dla decyzji o aplikowaniu?	59,1	18,1	22,8
jakość uzyskanych z LGD informacji miała znaczenie dla jakości przygotowanej aplikacji?	54,5	4,5	41,0
procedury naboru były przejrzyste?	59,0	9,1	31,9
procedury naboru były przyjazne dla beneficjentów	54,5	4,5	41,0

Pewnym potwierdzeniem tego, że procedury były przejrzyste, a rodzaj pozyskiwanych przez potencjalnych beneficjentów był wystarczający jest fakt, że wszystkim badanym udało się osiągnąć założone wskaźniki lub na etapie realizacji badania, nie było przesłanek do oceny, że ich osiągnięcie może być zagrożone. To sygnał, że informacje, jakie otrzymywali wnioskodawcy były właściwe, przejrzyste i zrozumiałe na tyle, że mogli dobrze przygotować swoje przedsięwzięcia.

Wykres 14. Stopień osiągnięcia założonych celów (beneficjenci)

Jednocześnie, należy zwrócić uwagę, że po stronie trudności jakie pojawiły się w osiągnięciu założonych celów beneficjenci wskazują zarówno na te, które leżały one po stronie zewnętrznej – zmieniły się warunki zewnętrzne realizacji zamierzeń (np. zamierzano zwiększyć zatrudnienie, ale w wyniku zmian na rynku pracy, trudno było pozyskać nowych pracowników), jak i niedostateczne wsparcie ze strony LGD i innych instytucji. Ocena ta może wynikać, jak zauważyliśmy już wcześniej, z trudności i zawichości proceduralno-formalnych zależnych od instytucji Zarządzającej, na które LGD nie miał wpływu.

Tabela 31. Źródła trudności w osiągnięciu celów (beneficjenci)

Jeśli istnieje zagrożenie, że nie wszystkie cele zostaną osiągnięte, jakie mogą być tego powody (proszę zaznaczyć wszystkie prawdziwe odpowiedzi)?	Procent*
diagnoza potrzeb społeczności nie była (w pełni) trafna – źle wyznaczono cele	0,0
cele przestały być aktualne ze względu na zmiany warunków zewnętrznych	9,1
przyjęto niewłaściwe rozwiązania organizacyjne	4,5
nie byliśmy przygotowani kadrowo do realizacji	4,5
brakowało wsparcia ze strony LGD	9,1
brakowało wsparcia ze strony innych instytucji	4,5

*dane nie sumują się do 100%, można było wskazać więcej niż 1 odpowiedź

Beneficjenci podkreślają, że to wymogi programowe są kluczowe dla osiągania wskaźników (88,2%). Na sprawność organizacyjną i wsparcie ze strony LGD i trafność wskaźników wskazało 64% badanych.

Tabela 32. Czynniki wpływające na osiągnięcie wskaźników

Co ułatwia, a co utrudnia osiągnięcie założonych wskaźników?	ułatwia	utrudnia	bez znaczenia
sprawność organizacyjna i wsparcie ze strony LGD	64,7	5,9	29,4
trafność wskaźników	63,6	9,1	27,3
wymogi programowe (ilość i poziom skomplikowania dokumentów)	88,2	5,9	5,9

4.10. Wartość dodana podejścia LEADER

Pytania badawcze

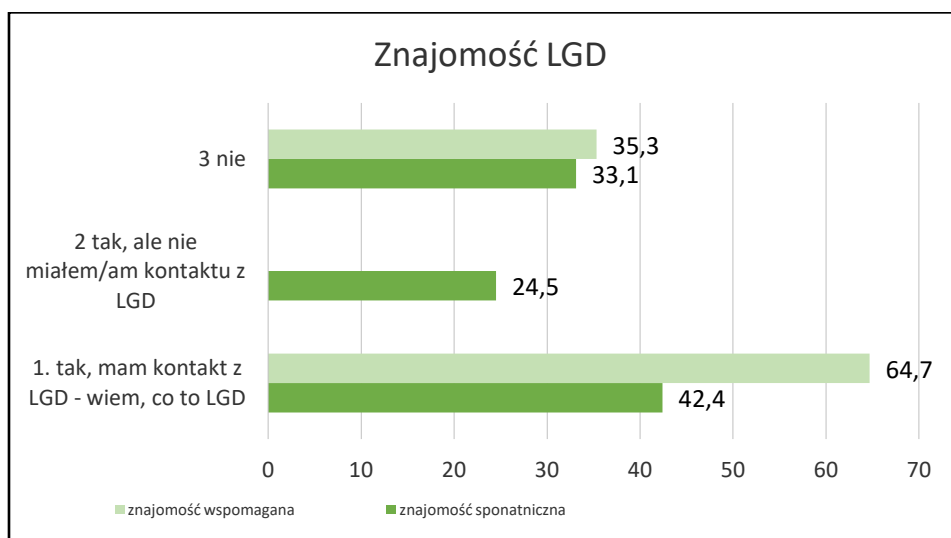
22. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
23. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
24. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
25. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określanego w LSR?

Jednym z założeń programu LEADER jest budowanie więzi pomiędzy różnymi podmiotami obecnymi w lokalnej przestrzeni społecznej. Ważną rolę ma tu do spełnienia Lokalna Grupa Działania, która służyć może jako inicjator, ale także platforma do współpracy różnych podmiotów. Rolę tę wypełnia na kilka sposobów, po pierwsze sama konstrukcja Rady LGD sprzyja współpracy międzysektorowej, po drugie inicjuje działania, które mogą realizować wspólnie osoby reprezentujące różne społeczne grupy, wreszcie, po trzecie, może dzięki spotkaniom ze społecznością lokalną tworzyć przestrzeń do wchodzenia ze sobą w interakcje i podejmowania wspólnych działań.

Z tej perspektywy, ważne jest to, jak LGD jest postrzegany zarówno przez mieszkańców (a wśród nich tych, którzy nie korzystali z finansowania), jak i przez członków stowarzyszenia LGD oraz osób podejmujących w imieniu LGD decyzji o kierunkach działań (Rada, Zarząd).

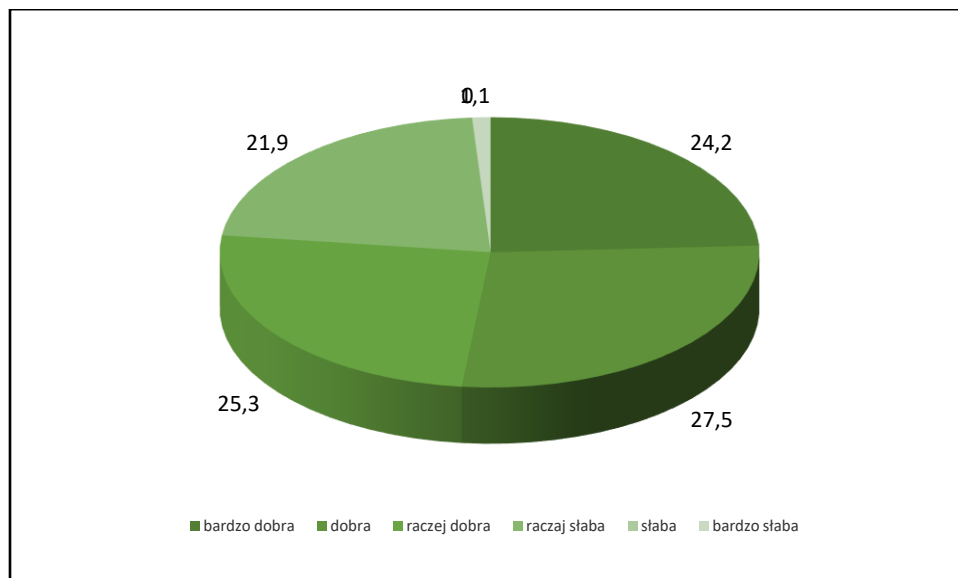
LGD jest rozpoznawalny przez mieszkańców. Ponad 40% deklaruje, że wie, czym jest LGD i miało z nim styczność, 24,5% badanych zna LGD choć nie miało z nim kontaktu. Dla tych, którzy nie deklaruje znajomości LGD, (33,1%), podanie pełnej nazwy stowarzyszenia nie czyniło znaczącej różnicy. Warto ułatwić identyfikację LGD przez dalsze działania informacyjno-promocyjne. Istotne znaczenie w identyfikacji LGD jest jej zmiana nazwy na Stowarzyszenie Lider Powiatu Goleniowskiego z Stowarzyszenie Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego. Wpis z nową nazwą LGD w KRS został zarejestrowany w dniu 14.07.2022r.

Wykres 15. Znajomość LGD wśród mieszkańców

Jednocześnie zwróćmy uwagę, że mieszkańcy w zdecydowanej większości oceniają swoją znajomość LGD jako dobrą (27,5%), raczej dobrą (25,3%) i bardzo dobrą (24,2%). Największy poziom własnej wiedzy o tym, czym jest LGD deklarowali ci mieszkańcy, którzy mieli z nią bezpośrednią (i uświadomioną) styczność.

Wykres 16. Ocena znajomości działań Lokalnej Grupy Działania

Mieszkańcy najczęściej dowiadują się o LGD od innych mieszkańców (20,9%), z lokalnych mediów (10,1%) lub na spotkaniach i imprezach lokalnych (8,6%). Mało skutecznym sposobem informowania o tym, czym zajmuje się LGD okazują się działania animacyjne LGD (3,6%) i w tym samym stopniu ulotki i plakaty. O ile samorząd gminy jest instytucją, w którym mieszkańcy zdobywają wiedzę o LGD, o tyle że samorząd powiatu lub regionu nie jest rozpoznawany jako takie miejsce. Punkty informacji europejskiej również nie spełniają swojej roli na tym polu. Nieliczna grupa mieszkańców wskazała na inne źródła wiedzy (5,8%).

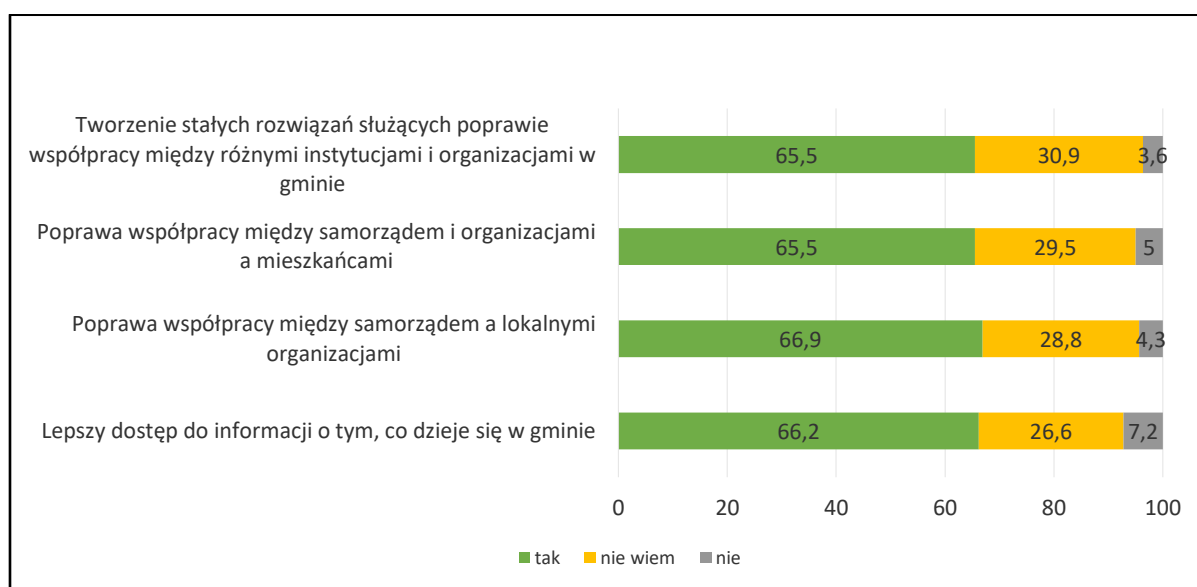
Tabela 33. Źródła wiedzy o LGD - mieszkańcy

Skąd dowiedział(a) się Pan(i) o Lokalnej Grupie Działania?	Procent*
ulotki, plakaty	3,6
informacje medialne/lokalna prasa	10,1
imprezy i spotkania lokalne	8,6
działania animacyjne LGD	3,6
od innych mieszkańców	20,9
samorząd gminy	6,5
samorząd powiatu lub regionu	0,0
punkty informacji europejskiej	0,7

interesuję się tym, co się dzieje, sam znalazłem/am informację o LGD	6,5
inne, jakie?	5,8

Mieszkańcy, którzy mają jakieś wyobrażenie o LGD (tzn. zadeklarowali, że w ogóle spotkali się z tą nazwą), widzą w stowarzyszeniu przede wszystkim instytucję, która służy poprawie współpracy samorządu z organizacjami lokalnymi (66,9%) i z mieszkańcami (65,5%), ale także platformę informacyjną – miejsce, w którym najlepiej wiadomo o tym, co dzieje się w gminie (66,2%). Ważną funkcją Lokalnej Grupy Działania – według 65,5% badanych – jest to, że służy ona tworzeniu stałych rozwiązań, których celem jest poprawa współpracy między różnymi podmiotami w gminie. To bardzo ważne, oznacza bowiem, że można liczyć na to, że współpraca, do której dochodzi dzięki LGD lub z udziałem Grupy, jest bardziej trwała niż czas realizacji konkretnych przedsięwzięć.

Wykres 17. Funkcje LGD w opinii mieszkańców

Nieco inaczej funkcje LGD postrzegają badani członkowie stowarzyszenia, przypisując mu przede wszystkim rolę:

- integrującą:

*“Patrząc z perspektywy lat, to już pięć, sześć pokoleń jest na tych ziemiach, zaczynamy tworzyć swoją historię i swoje korzenie – coraz większe jest zaangażowanie ludzi i to ich włączenie się powoduje, że **utożsamiają się z tym regionem** i czują z nim więź” [IDI4_2].*

- inicjatora i motywującego do realizacji potrzeb przez samych mieszkańców:

*“Dokładnie tak, takie też jest założenie, te **inicjatywy oddolne, ten głos ludzi, społeczności, ich oczekiwania i tak naprawdę te projekty, które są realizowane są odpowiedzią na oczekiwania lokalnych społeczności, ich potrzeby**” [IDI4_2].*

- edukatora

„jedziemy na spotkania i rozmawiamy, rozmawiamy, rozmawiamy, opowiadamy sobie o tym, co można zmienić” [IDI4_3].

Pełnieniu takiej roli sprzyja społeczne uznanie („Szanse Bezdroży były doceniane przez Urząd Marszałkowski, było zawsze wyróżniane za swoją działalność” [ID14_3] oraz harmonijna współpraca z różnymi środowiskami i podmiotami, w tym z samorządem lokalnym („Mamy bardzo dobre relacje z urzędami gmin. Nie jesteśmy z nikim politycznie powiązani więc nie mieliśmy problemów komunikacyjnych, próbujemy, żeby to było te nasze relacje zaciśnięte i coraz lepsze” [ID14_4]).

Wyznaczone w LSR cele rozwojowe są w pełni spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR, a zaplanowane i realizowane przedsięwzięcia przyczyniają się do jego wzmocnienia.

Jednym z elementów wpływających na wzmocnienie potencjału rozwojowego realizowanych działań jest to, czy są one względem siebie komplementarne. W opinii badanych podejmowane działania mają taką cechę:

*“Myślę, że projekty są **komplementarne**, one fajnie się zazębiają i uzupełniają” [ID14_2].*

*“Często te działania są tak zaplanowane, że jedno działanie wspiera drugie. Działania, przynajmniej w części, się uzupełniają i wspierają. Dodatkowym efektem jest rosnące **zaangażowanie społeczności**” [ID14_1].*

5.Odpowiedzi na pytania badawcze

Lp.	Pytanie badawcze	Miejsce w raporcie	Odpowiedź na pytanie
1	Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?	4.1	<p>Cel główny oraz przypisane mu wskaźniki osiągnięto w bardzo wysokim stopniu. Zdecydowaną większość przedsięwzięć wykonano zgodnie z założonym budżetem. Niemal wszystkie operacje wykonano zgodnie z założonym budżetem lub są one na takim poziomie realizacji, że nie ma ryzyka nie osiągnięcia założeń. Wyjątkiem jest tu jedynie jedno działanie: realizacja i promocja działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz promocja obszaru objętego LSR. Działania te były jednak na koniec badanego okresu zaawansowane, że osiągnięcie wskaźników w pełni nie budzi wątpliwości – szczególnie, że niski poziom wskaźnika spowodowany jest nie zaniechaniem działań, ale – przeciwnie – znaczącym (ponad dwukrotnym) zwiększeniem budżetu.</p> <p>Analiza wskaźników rezultatu i produktu pozwala zauważyć, że w zasadzie wszystkie pozafinansowe wskaźniki realizacji zostały osiągnięte. Część wskaźników została niedoszacowana. Wielokrotne zmiany budżetu nie mogły pozostać bez wpływu na poziom realizacji wskaźników (tzn., że podwyższenie kwoty do wykorzystania na dane przedsięwzięcie zmuszało do rewizji pierwotnych założeń i zmiany wartości wskaźników, a to z kolei objawiało się na poziomie sprawozdawczości - pozorną (!) – trudnością w ich osiągnięciu).</p>
2	Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?	4.2	<p>W okresie podlegającym ewaluacji zwiększyła się dynamika powstawania organizacji pozarządowych (choć w największym stopniu w Maszewie i Goleniowie).</p> <p>Jednocześnie poziom aktywności i potencjał organizacji jest bardzo zróżnicowany i przekłada się to także na gotowość i możliwość tych organizacji do udziału w organizowanych konkursach.</p> <p>Zwiększa się też (deklarowany) udział mieszkańców w życiu społecznym gmin i rośnie ich</p>

Lp.	Pytanie badawcze	Miejsce w raporcie	Odpowiedź na pytanie
			poczucie sprawczości. Przy tym prawie połowa z badanych podkreśla, że podjęli aktywność pod wpływem działań LGD.
3	W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?	4.2	Dalsza aktywizacja tych gmin, w których aktywność (mierzona - w sposób niedoskonały - liczbą nowopowstających organizacji pozarządowych) jest niska, zwłaszcza w gminach Osina i Nowogard.
4	W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?	4.3	W ramach realizacji LSR powstało 11 nowych firm a 2 skorzystało ze środków na rozwój firmy - dane na podstawie wypłaconych środków z 18.02.2022r. tj. z dnia złożenia sprawozdania z LSR za 2021 rok, natomiast na podstawie podpisanych umów z 18.02.2022r. tj. z dnia złożenia sprawozdania z LSR za 2021 rok wynika, że powstanie 16 nowych firm a 5 skorzysta ze środków na rozwój firmy. Powstało ponad 25 miejsc pracy, a kolejne 22 miejsca zostały utrzymane dzięki realizowanym działaniom (dane na podstawie wypłaconych środków z 18.02.2022r. tj. z dnia złożenia sprawozdania z LSR za 2021 rok). Ponadto na podstawie podpisanych umów wynika, że powstanie ponad 42 miejsca pracy, a kolejne 28 miejsc zostanie utrzymanych.
5	Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?	4.3	Mimo rozwoju przedsiębiorczości (na co wskazują także statystyki publiczne) dalsze wspieranie przedsiębiorczości w kolejnych edycjach jest wskazane. Według mieszkańców szczególnie pożądane jest wspieranie rozwoju takich branż jak: Rozwój branży turystycznej – bazy noclegowej, gastronomicznej, usług komunikacyjnych oraz oferty turystycznej i rekreacyjne; rozwój „srebrnej” turystyki – stworzenie oferty sanatoryjnej oraz dla osób starszych; wsparcie branży drzewnej (w tym produkcji rzemieślniczej); wsparcie rolnictwa.
6	W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?	4.4	W odbiorze społecznym znacząco wzrósł poziom atrakcyjności turystycznej obszaru LGD. W szczególności poprawie uległa infrastruktura, ale także oferta sportowa i rekreacyjna, polepszyła się też promocja regionu i jego zasobów naturalnych, kulturalnych i turystycznych. W ramach realizacji LSR powstało 19 obiektów sportowych i rekreacyjnych, a kolejne 7 zostało przebudowanych(dane na podstawie wypłaconych środków z dnia złożenia

Lp.	Pytanie badawcze	Miejsce w raporcie	Odpowiedź na pytanie
			sprawozdania z LSR za 2021 rok), natomiast na podstawie podpisanych umów z 18.02.2022r. tj. z dnia złożenia sprawozdania z LSR za 2021 rok wynika, że powstanie 25 obiektów sportowych i rekreacyjnych, oraz zmodernizowanie 10 takich obiektów.
7	W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?	4.4	<p>Mieszkańcy wskazują, że niezbędne jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zadbanie o wysokiej jakości ofertę turystyczną • Rozbudowa bazy noclegowej i usług gastronomicznych • Rozwój infrastruktury umożliwiającej rozszerzenie oferty turystycznej i rekreacyjnej (ścieżki rowerowe) • Zagospodarowanie nabrzeży akwenów wodnych, podniesienie estetyki nabrzeży • Przywrócenie użyteczności (i estetyki) terenów (parków, lasów) i budynków porzuconych i od dawna nieremontowanych
8	Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?	4.5	Tak
9	Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?	4.5	<p>Ogólnie pozytywne oceny sytuacji społeczno-gospodarczej wyrażane przez mieszkańców to efekt zmian, jakie zaszły w ostatnich 7 latach. Ponad połowa mieszkańców odczuwa poprawę sytuacji zarówno gospodarczej, jak i społecznej.</p> <p>Niemal we wszystkich gminach tworzących LGD obserwujemy wiele pozytywnych zjawisk: Są to w szczególności: zmniejszenie liczby osób zależnych od pomocy społecznej (wszystkie gminy), spadek bezrobocia (wszystkie gminy) oraz zwiększenie liczby osób pracujących (w tym przypadku wyjątkami są gminy Stepnica i Maszewo). Spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej jest bardzo znaczący. Gmina Nowogard to 1248 osoby, którym udało się wyjść z kręgu ubóstwa, czyli 64% mniej osób niż w roku 2015, zaś w gminie</p>

Lp.	Pytanie badawcze	Miejsce w raporcie	Odpowiedź na pytanie
			Maszewo o 65% mniej w stosunku do czasu rozpoczęcia statystyk. W gminie Goleniów od 2015 do 2020 roku liczbę osób objętych środowiskową pomocą społeczną ograniczono o 45,5%.
10	Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?	4.5	Wskazana jest kontynuacja dotychczasowych działań – wzmacnianie sieci usług opiekuńczych (co wpłynie pozytywnie na aktywność zawodową kobiet) oraz dbanie o rozwój przedsiębiorczości mieszkańców.
11	W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?	4.6	Ze sprawozdań z postępu rzeczowego za 2020 i 2021 można wnioskować o dość dużej innowacyjności projektów.
12	Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?	4.6	Wg sprawozdań podjęto 15 działań ukierunkowanych na innowacje. Występowały przede wszystkim innowacje produktowe.
13	Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?	4.7	Skuteczność była bardzo wysoka, a efekty w pełni odpowiadały założeniom.
14	Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?	4.7	Kontynuacja dotychczasowych rozwiązań, realizacja projektu międzynarodowego, o funkcji zarówno integrującej (budowanie tożsamości lokalnej wokół specyfiki związanej z miodem) oraz ekonomicznej.
15	Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?	4.8	Tak, w pełni

Lp.	Pytanie badawcze	Miejsce w raporcie	Odpowiedź na pytanie
16	Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?	4.8	Skuteczność i efektywność działań biura LGD jest bardzo wysoka, zwłaszcza jeśli chodzi o doradztwo indywidualne.
17	Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizowała LSR?	4.8	Działania prowadzone dotąd przez LGD były bardzo skuteczne. Kontynuacja działań oraz promocja dotychczasowych osiągnięć
18	Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?	4.9	Tak
19	Czy procedury naboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?	4.9	Tak
20	Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?	4.9	Tak
21	Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?	4.9	Tak
22	Czy działalność LGD wpływa na	4.10	Zdecydowanie tak.

Lp.	Pytanie badawcze	Miejsce w raporcie	Odpowiedź na pytanie
	poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?		
23	Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?	4.10	Tak, ale należy wzmocnić informacje i promocję efektów dotychczasowych działań.
24	Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?	4.10	Tak, w pełni.
25	Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określanego w LSR?	4.10	Tak

6. Wnioski i rekomendacje

Wniosek	Rekomendacja
Niemal wszystkie postawione cele zostały zrealizowane.	Kontynuacja działań zgodnie z harmonogramem oraz kontynuacja intensywnych działań w tych zakresach, w których zwiększono budżet aneksem nr 15.
Analiza wskaźników rezultatu i produktu wskazuje, że istnieje kilka obszarów wymagających dalszych działań, jeśli mają być osiągnięte do 2023 roku	Regularny monitoring wskaźników, z uwagą na przesunięcia wewnątrz budżetu związanych ze zmianą wartości wskaźników.
Nierównomierna jest aktywność mieszkańców poszczególnych gmin.	Intensyfikacja działań informacyjno-promocyjnych w gminach mniej dotąd aktywnych (zwłaszcza w gminach Osina i Nowogard)
Cele LSR są nadal aktualne. Ma to być efektem trafnej diagnozy, bieżącego monitoringu potrzeb i otoczenia, w którym realizowane są cele	Konsultacje społeczne nowych założeń LSR
Wsparcie dla NGO jest wystarczające. Działania LGD mają duże znaczenia dla podejmowania aktywności społecznej przez mieszkańców (choć poziom tej aktywności nadal jest umiarkowany).	Należałoby kierować działania także do nieformalnych liderów lokalnych i z ich pomocą aktywizować mieszkańców.
Poczucie sprawczości i wpływu mieszkańców jest umiarkowane.	Wymaga dalszego wzmocnienia przez włączanie mieszkańców w procesy decyzyjne oraz działania na rzecz społeczności LSR.
Realizacji LSR przyczyniła się do wzmocnienia istniejących firm (2) i powstania nowych przedsiębiorstw (11) - dane na podstawie wypłaconych środków z 18.02.2022r. tj. z dnia złożenia sprawozdania z LSR za 2021 rok, natomiast na podstawie podpisanych umów z 18.02.2022r. tj. z dnia złożenia sprawozdania z LSR za 2021 rok wynika, że powstanie 16 nowych firm a 5 skorzysta ze środków na rozwój firmy. Powstało 25 miejsc pracy, utrzymano 22 - dane na podstawie wypłaconych środków z 18.02.2022r. tj. z dnia złożenia sprawozdania z LSR za 2021 rok. Ponadto na podstawie podpisanych umów z 18.02.2022r. tj. z dnia złożenia sprawozdania z LSR za 2021 rok wynika, że powstanie 42 miejsc pracy, a kolejne 28 miejsc zostanie utrzymanych. Zmiany te są zauważane przez mieszkańców (zauważają większą dostępność ofert pracy, ale bez jednoczesnej poprawy atrakcyjności tych ofert)	Kontynuacja dotychczasowych działań. Jednocześnie mieszkańcy zwracają uwagę na konieczność dalszego inwestowania w branżę turystyczną, w tym „srebrną” turystykę, wsparcie branży drzewnej, rzemieśnictwa, rolnictwa.

Wniosek	Rekomendacja
Wdrożenie LSR wpłynęło na poprawę oferty rekreacyjnej i turystycznej.	Kontynuacja działań ukierunkowanych na rozwój turystyki, dalszy rozwój infrastruktury i oferty turystycznej, przywrócenie pełnej użyteczności zaniedbanym terenom i budynkom
W okresie realizacji LSR zmniejszył się poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego na większości jego obszaru.	Nadal niezbędne są działania kierowane do osób narażonych na wykluczenie z rynku pracy: kobiety po urodzeniu dziecka oraz młodzi ludzie (do 30 roku życia) Utrzymanie definicji grup defaworyzowanych
Zrealizowano projekty współpracy, który przyniósł efekty zgodne z założeniami.	Kontynuacja dotychczasowych działań
Partnerzy w ramach LGD spotykali się systematycznie, w okresie pandemii podjęto odpowiednie działania umożliwiające kontynuację współpracy	Kontynuacja dotychczasowych działań
Wysoko oceniana jest przejrzystość, przyjazność i przystępność informacji.	Utrzymanie dotychczasowych praktyk
Beneficjenci oceniają wsparcie ze strony LGD jako odpowiednie do ich potrzeb	Kontynuacja dotychczasowych działań
Mieszkańcy postrzegają LGD jako trwałą, stabilną organizację, która ma charakter pomostowy – pozwala na zawiązywanie partnerstw międzysektorowych, sprzyja dialogowi społecznemu i wypracowywaniu komplementarnych rozwiązań.	Wartością dodaną podejścia Leader jest przede wszystkim budowanie więzi między różnymi aktorami społecznymi i współpraca międzysektorowa. Ważną wartością dodaną jest też zwiększająca się integracja mieszkańców. Kontynuacja dotychczasowych działań

Spis tabel, wykresów i rysunków

Tabela 1. Logika wyznaczonych celów szczegółowych i przedsięwzięć LSR.....	6
Tabela 2. Budżet LSR wg stanu na 06.2022 r.....	9
Tabela 3. Postęp finansowy.....	10
Tabela 4. Nabory wniosków	11
Tabela 5. Wskaźniki rezultatu – postęp rzeczowy.....	13
Tabela 6. Wskaźniki produktu – postęp rzeczowy	14
Tabela 7. Rodzaje realizowanych działań w podziale na rodzaje beneficjentów – liczba projektów realizowanych przez poszczególnych beneficjentów.....	16
Tabela 8. Sytuacja społeczno-demograficzna na obszarze LGD.....	19
Tabela 9. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	21
Tabela 10. Aktywność na rzecz lokalnej społeczności i wpływ LGD na aktywność społeczną	21
Tabela 11. Poczucie wpływu na lokalną społeczność.....	22
Tabela 12. Ocena współdziałania, jako narzędzia pomocy innym – potrzeba angażowania	22
Tabela 13. Ocena współdziałania, jako narzędzia zmiany w społeczności lokalnej – potrzeba angażowania.....	22
Tabela 14. Zmiany sytuacji gospodarczej obserwowane przez mieszkańców	24
Tabela 15. Potencjał gospodarczy – liczba podmiotów gospodarczych bezwzględna i na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	25
Tabela 16. Potencjał gospodarczy – liczba nowych podmiotów gospodarczych bezwzględna i w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	26
Tabela 17. Zmiany dot. potencjału turystycznego i kulturowego w opinii mieszkańców.....	27
Tabela 18. Zmiany zasobów turystycznych w podziale na gminy	28
Tabela 19. Udział LGD w zwiększaniu potencjału turystycznego obszaru	29
Tabela 20. Wskaźnik przychodów gmin	31
Tabela 21. Zmiany sytuacji społecznej obserwowane w gminie w ciągu ostatnich 5 lat w opinii mieszkańców	32
Tabela 22. Grupy defaworyzowane z perspektywy mieszkańców	33
Tabela 23. Grupy defaworyzowane.....	34
Tabela 24. Sytuacja społeczna na obszarze LGD	37
Tabela 25. Projekty współpracy	39
Tabela 26. Realizacja celów informacyjno-promocyjnych	41
Tabela 27. Źródło wiedzy o LGD (beneficjenci)	42
Tabela 28. Ocena jakości uzyskanych informacji (beneficjenci).....	42
Tabela 29. Świadomość projektów unijnych na obszarze LGD	42
Tabela 30. Przejrzystość i przyjazność procedur LGD (beneficjenci).....	44

Tabela 31. Źródła trudności w osiągnięciu celów (beneficjenci).....	45
Tabela 32. Czynniki wpływające na osiągnięcie wskaźników.....	45
Tabela 33. Źródła wiedzy o LGD - mieszkańcy.....	47
Wykres 1. Rodzaje realizowanych działań w podziale na rodzaje beneficjentów – liczba projektów realizowanych przez poszczególnych beneficjentów.....	16
Wykres 2. Liczba ludności.....	18
Wykres 3. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	21
Wykres 4. Zmiany sytuacji gospodarczej obserwowane przez mieszkańców w ostatnich 5 latach.....	23
Wykres 5. Potencjał gospodarczy – liczba podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	25
Wykres 6. Zmiany dot. potencjału turystycznego i kulturowego w opinii mieszkańców.....	27
Wykres 7. Zmiany zasobów turystycznych w podziale na gminy – miejsca noclegowe.....	28
Wykres 8. Ogólna ocena sytuacji społeczno-gospodarczej gminy w opinii mieszkańców	30
Wykres 9. Zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru od 2015 roku w opinii mieszkańców	30
Wykres 10. Wskaźnik przychodów gmin (G)	31
Wykres 11. Ocena mieszkańców, czy działania LGD uwzględniają w wystarczającym stopniu sprawy i problemy osób mieszkających w gminie	34
Wykres 12. Sytuacja społeczna na obszarze LGD - bezrobocie	35
Wykres 13. Potrzeba dalszego wdrażania rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność przez LGD	43
Wykres 14. Stopień osiągnięcia założonych celów (beneficjenci).....	45
Wykres 15. Znajomość LGD wśród mieszkańców	46
Wykres 16. Ocena znajomości działań Lokalnej Grupy Działania.....	47
Wykres 17. Funkcje LGD w opinii mieszkańców.....	48
Rysunek 1. Uwarunkowania wdrażania RLKS	4

Załączniki. Narzędzia badawcze

Mieszkańcy obszarów LGD (CAWI/ CATI)

Szanowni Państwo,

zwracamy się z uprzejmą prośbą o wypełnienie ankiety dotyczącej zmian zachodzących w Państwa społeczności pod wpływem realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju oraz działań realizowanych przez Lokalną Grupę Działania na terenie gminy/powiatu.

Państwa doświadczenia i opinie są bardzo ważne i mogą przyczynić się do faktycznych zmian ułatwiających wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju. Dlatego też prosimy o pełne i szczerze odpowiedzi – dzięki temu uzyskamy trafny obraz doświadczanych przez Państwa trudności oraz obraz Państwa potrzeb i oczekiwań.

Z poważaniem,

zespół badawczy Pracowni Badań SOMA

Rozwój gminy i powiatu

1. Proszę o ogólną ocenę sytuacji społeczno-gospodarczej gminy:

☐ bardzo dobra – gmina/powiat nie doświadcza znaczących problemów gospodarczych i społecznych	☐ dobra – pojawiają się problemy, ale możliwe jest ich rozwiązywanie	☐ raczej dobra – pojawiają się problemy, większość z nich może być rozwiązana
☐ raczej zła – pojawiają się problemy, tylko część z nich może być rozwiązana	☐ zła – występują problemy społeczne i gospodarcze, większość jest trudna do rozwiązania	☐ bardzo zła – występują problemy społeczne i gospodarcze, większość jest niemożliwa do rozwiązania

2. Jak sytuacja gminy zmieniła się w ostatnich latach (od 2014 roku)?

Sytuacja gospodarcza	☐ poprawiła się	☐ bez zmian	☐ pogorszyła się
Sytuacja społeczna	☐ poprawiła się	☐ bez zmian	☐ pogorszyła się

3. Jakie zmiany sytuacji gospodarczej w gminie obserwuje P. w ostatnich 5 latach?

liczba nowopowstających przedsiębiorstw	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
ilość inwestycji gospodarczych	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Ilość ofert pracy	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
atrakcyjność ofert pracy	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
infrastruktura techniczna komunalna (drogi, wodociągi, sieć energetyczna)	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
rozwój infrastruktury turystycznej	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
warunki prowadzenia firm	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie

Możliwości zatrudnienia poza rolnictwem	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Działań na rzecz osób bezrobotnych	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Działań i usprawnień na rzecz osób niepełnosprawnych	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Działań na rzecz osób młodych (do 35 r.ż.)	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Działań na rzecz osób po 50 r.ż.	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie

4. Jakie zmiany sytuacji społecznej w gminie obserwuje P. w ostatnich 5 latach?

poziom bezrobocia	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
liczba rodzin zależnych od pomocy społecznej	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
aktywność społeczna (udział w działaniach na rzecz społeczności)	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
odpływ ludzi młodych z gminu/powiatu	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
dostęp do usług opiekuńczych dla dzieci	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
dostęp do usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie

5. Czy gmina zmieniła się w ostatnich 5 latach ze względu na:

Poziom atrakcyjności turystycznej	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Promocji dziedzictwa kulturalnego, zasobów naturalnych i turystyki	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Infrastruktury i oferty kulturalnej	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
Infrastruktury i oferty sportowej i rekreacyjnej	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie

Tożsamości mieszkańców z regionem	☐ poprawa	☐ bez zmian	☐ pogorszenie
-----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------	--------------------------------------

6. Jak wyobraża sobie Pan(i) dalsze kierunki rozwoju turystyki w gminie – jak powinna się zmieniać w najbliższych latach?

- a.
b.
c.

7. Czy są jakieś branże gospodarcze, których rozwój w szczególności powinien być wspierany, żeby gmina mogła się rozwijać? Jeśli tak, jakie?

- a.
b.
c.

Wpływ mieszkańców na sytuację gminy

8. Czy ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na życie wsi/miejscowości?

1. tak	2 nie wiem	3 nie
--------	------------	-------

9. Czy ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na życie gminy?

1. tak	2 nie wiem	3 nie
--------	------------	-------

10. Które z poniższych twierdzeń jest Panu bliższe

1. tacy jak ja działając z innymi mogą pomóc potrzebującym	2 tacy jak ja nawet działając z innymi nie mogą pomóc potrzebującym
--	---

11. Które z poniższych twierdzeń jest Panu bliższe

1. tacy jak ja działając z innymi mogą wpływać na to, jak zmienia się nasza gmina	2 tacy jak ja nawet działając z innymi nie mogą wpływać na to, jak zmienia się nasza gmina
---	--

12. Czy kiedykolwiek podejmował(a) P. działania na rzecz innych mieszkańców gminy lub wspólnych spraw?

1. tak	2 Nie
--------	-------

13. Czy do któryś z tych działań został(a) Pan(i) zachęcona przez Lokalną Grupę Działania?

1. tak	2 Nie
--------	-------

14. Co mogłoby zachęcić Panią/Pana do tego, aby włączyła się Pani/włączył Pan w działania na rzecz innych mieszkańców gminy lub wspólnych spraw?

- a.
b.
c.

15. Czy wiadomo Pani/Panu o tym, żeby w ostatnich 6 latach w gminie realizowano projekty ze środków unijnych?

1. tak	2 nie
--------	-------

16. Czy osobiście korzystał(a) Pan(i) z projektów takich jak szkolenia, festyny finansowanych ze środków unijnych

1. tak	2 nie
--------	-------

17. Czy osobiście korzystał(a) Pan(i) z infrastruktury lub obiektów finansowanych ze środków unijnych

1. tak	2 nie
--------	-------

Lokalna Grupa Działania i Lokalna Strategia Rozwoju

18. Czy słyszał(a) Pan(i) o Lokalnej Grupie Działania funkcjonującej w Pana/Pani gminie?

1. tak, mam kontakt z LGD	2 tak, ale nie miałem/am kontaktu z LGD	3 nie (do pyt. 22)
---------------------------	---	--------------------

19. Czy może Pani/Pan podać nazwę tej Lokalnej Grupy Działania?

Nazwa:

Jeśli nazwa nie jest poprawna:

Czy słyszał(a) Pani o[podać respondentowi nazwę LGD]

☐ tak	☐ nie
------------------------------	------------------------------

20. Skąd dowiedział(a) się Pan(i) o Lokalnej Grupie Działania?

☐ ulotki	☐ plakaty	☐ informacje medialne/lokalna prasa
☐ imprezy i spotkania lokalne	☐ działania animacyjne LGD	☐ od innych mieszkańców
☐ samorząd gminy	☐ samorząd powiatu lub regionu	☐ punkty informacji europejskiej
☐ interesuję się tym, co się dzieje, sam znalazłem/am informację o LGD		☐ inne, jakie?

21. Jak ocenia Pan(i) swoją znajomość działań Lokalnej Grupy Działania:

☐ bardzo dobra	☐ dobra	☐ raczej dobra
☐ raczej zła	☐ zła	☐ bardzo zła

22. Które z grup mieszkańców są w szczególności narażone na wykluczenie społeczne (mogą mieć poczucie, że jakość ich życia jest niższa niż innych mieszkańców):

1. dzieci i młodzież	2 osoby niepełnosprawne	3 seniorzy	4. osoby samotne
5.rodziny z dziećmi	6 osoby ubogie	7 kobiety	8 inne grupy, jakie?
9 nie ma takich grup (do pyt. 24)			

23. Lokalna Grupa Działania podejmuje działania, które kierowane są do różnych grup mieszkańców. Czy działania LGD uwzględniają w wystarczającym stopniu sprawy i problemy osób mieszkających w gminie:

dzieci i młodzieży	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
--------------------	------------------------------	-----------------------------------	------------------------------

osób niepełnosprawnych	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
osób starszych	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
osób samotnych	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
rodzin z dziećmi	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
osób ubogich	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
kobiet	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
przedsiębiorców	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
rolników	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie

24. Czy są jakieś ważne sprawy i problemy lokalne, które powinny w szczególności stać się przedmiotem działania Lokalnej Grupy Działania? Jeśli tak, jakie?

- a.
b.
c.

25. Czy w Pani/Pana opinii powstanie Lokalnej Grupy Działania sprzyja:

Lepszemu dostępowi do informacji o tym, co dzieje się w gminie	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
Poprawie współpracy między samorządem a lokalnymi organizacjami	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
Poprawie współpracy między samorządem i organizacjami a mieszkańcami	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie
Tworzeniu stałych rozwiązań służących poprawie współpracy między różnymi instytucjami i organizacjami w gminie	☐ tak	☐ nie wiem	☐ nie

Beneficjenci

26. Czy korzystał(a) Pan(i) ze środków z Lokalnej Grupy Działania?

1. tak	2. nie
--------	--------

27. Skąd dowiedział(a) się P. o możliwości aplikowania o środki z Lokalnej Grupy Działania?

1. informacje ogólnie dostępne (ulotki, plakaty,	2. dotarła do mnie informacja bezpośrednio z LGD (powiadomienie sms,	3 od liderów lokalnych	4 inne, jakie?
--	--	------------------------	-------------------------

zebrania, lokalne media)	Fb, itp.)		
--------------------------	-----------	--	--

28. Czy uzyskane informacje były:

wyczerpujące (zawierały wszystkie niezbędne informacje)	1 1 tak	2 2 nie
dostosowane do potrzeb odbiorcy	1. 1 tak	2. 2 nie
atrakcyjne – zachęcające do aplikowania	1 tak	2 nie

29. Czy w Pani/Pana ocenie:

rodzaj podjętych działań informacyjno-promocyjnych miał znaczenie dla decyzji o aplikowaniu?	1 tak	2 nie
jakość uzyskanych z LGD informacji miała znaczenie dla jakości przygotowanej aplikacji?	1 tak	2 nie
procedury naboru były przejrzyste?	1 tak	2 nie
procedury naboru były przyjazne dla beneficjentów	1 tak	2 nie

30. Jaki jest stopień osiągnięcia założonych celów?

☐ osiągnięto założone cele (do pyt. 32)	☐ nie osiągnięto celów, ale nie ma zagrożenia dla ich osiągnięcia na koniec projektu	☐ nie osiągnięto celów i jest zagrożenie, że nie uda się ich osiągnąć
--	---	--

31. Jeśli istnieje zagrożenie, że nie wszystkie cele zostaną osiągnięte, jakie mogą być tego powody (proszę zaznaczyć wszystkie prawdziwe odpowiedzi)?

☐ diagnoza potrzeb społeczności nie była (w pełni) trafna – źle wyznaczono cele	☐ cele przestały być aktualne ze względu na zmiany warunków zewnętrznych	☐ przyjęto niewłaściwe rozwiązania organizacyjne
☐ nie byliśmy przygotowani kadrowo do realizacji	☐ brakowało wsparcia ze strony LGD	☐ brakowało wsparcia ze strony innych instytucji
☐ inne, jakie?		

32. Co ułatwia, a co utrudnia osiąganie założonych wskaźników?

Czynnik wpływający na osiąganie wskaźników	Czy ten czynnik ułatwia, utrudnia czy może nie ma znaczenia?
sprawność organizacyjna i wsparcie ze strony LGD	☐ ułatwia ☐ utrudnia ☐ bez znaczenia

trafność wskaźników	☐ ułatwia ☐ utrudnia ☐ bez znaczenia
wymogi programowe (ilość i poziom skomplikowania dokumentów)	☐ ułatwia ☐ utrudnia ☐ bez znaczenia
Inne, jakie?	☐ ułatwia ☐ utrudnia ☐ bez znaczenia

33. Czy w P. opinii w kolejnym okresie programowania należy utrzymać obecne rozwiązanie – rozwój lokalny kierowany przez społeczność wdrażany przez LGD?

1. tak, bez znaczących zmian	2. tak, ale po wprowadzeniu istotnych zmian (do pyt. 34)	3. nie (do pyt. 35)	4. nie wiem
------------------------------	--	---------------------	-------------

34. Jeśli niezbędne są poważne zmiany, czego powinny dotyczyć?

1.
2.
3.

35. Jeśli nie, dlaczego?

1.
2.
3.

Informacje o respondencie

M1. Nazwa gminy:

M2. Nazwa powiatu:

M3. Płeć:

1. kobieta
2. mężczyzna

M4. Wiek

M5. Wykształcenie:

1. podstawowe/gimnazjalne
2. zasadnicze zawodowe
3. liceum ogólnokształcące/ zawodowe/ technikum
4. pomaturalne/ policealne
5. studia licencjackie bądź inżynierskie
6. studia magisterskie, magisterium plus (np. doktorat, dwa kierunki)

M6. Ile osób (wszystkich domowników) liczy P. gospodarstwo domowe?.....

M7. Czy obecnie jest P. zatrudniony/a?

1. tak (przejdź do pyt. M9)
2. nie

M8. Jeśli obecnie P. nie pracuje, czy pracował/a P. w ciągu ostatnich 12 miesięcy?

1. tak
2. nie

M9. Jak ocenia P. sytuację materialną swojej rodziny?

1. wystarcza nam na wszystkie potrzeby i na oszczędności
2. wystarcza nam na wszystkie potrzeby
3. wystarcza nam tylko na potrzeby podstawowe
4. nie wystarcza nawet na podstawowe potrzeby

M10. Czy na tle innych rodzin w gminie sytuacja materialna P. rodziny jest:

1. lepsza
2. taka sama
3. gorsza

M11. Gdyby nic Pani/Pana nie ograniczało, gdzie chciał(a)by Pan(i) mieszkać:

1. tu, gdzie teraz
2. gdzieś w województwie
3. gdzieś w kraju
4. za granicą

M12. A Pani/Pana dzieci? Gdzie chciał(a)by Pan(i), żeby mieszkali w przyszłości:

1. tu, gdzie teraz
2. gdzieś w województwie
3. gdzieś w kraju
4. za granicą

Dziękujemy za udział w badaniu!

LGD (IDI)

Szanowni Państwo,

zwracamy się z uprzejmą prośbą o wypełnienie ankiety dotyczącej zmian zachodzących w Państwa społeczności pod wpływem realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju oraz działań realizowanych przez Lokalną Grupę Działania na terenie gminy/powiatu.

Państwa doświadczenia i opinie są bardzo ważne i mogą przyczynić się do faktycznych zmian ułatwiających wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju. Dlatego też prosimy o pełne i szczere odpowiedzi – dzięki temu uzyskamy trafny obraz doświadczanych przez Państwa trudności oraz obraz Państwa potrzeb i oczekiwań.

Państwa wypowiedzi są w pełni anonimowe i zostaną przedstawione w zbiorczych zestawieniach lub formie uniemożliwiającej identyfikację rozmówcy.

Z poważaniem,

zespół badawczy Pracowni Badań SOMA

Informacje podstawowe

M1. Nazwa LGD (do uzupełnienia przez badacza):

.....

M2. Funkcja sprawowana przez respondenta (do uzupełnienia przez badacza)

M3. Siedziba LGD (do uzupełnienia przez badacza):

.....

M4. Rok utworzenia LGD:

M5: Respondent to reprezentant: mieszkańców przedsiębiorców NGO

M6. Zakres interwencji, jaki miał być realizowany w ramach uzyskanych środków (zaznaczyć wszystkie realizowane cele):

☐ przygotowanie lokalnej strategii rozwoju (wsparcie przygotowawcze)	☐ koszty bieżącej działalności	☐ rewitalizacja społeczno-gospodarcza
☐ wsparcie przedsiębiorstw	☐ wsparcie tworzenia inkubatora przedsiębiorczości	☐ działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (aktywizacja)
☐ animacja społeczności lokalnej (wzmacnianie potencjału społeczności)	☐ rozwój gospodarki społecznej	☐ poprawa i rozwijanie infrastruktury
☐ usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej	☐ inne, jakie?	

ii. Organizacja LGD

1. Poza zespołem pracowników LGD (biurem) ważnym ciałem jest Rada LGD:

- a. Jak częste są posiedzenia Rady? Czy częstotliwość ta zmieniła się ze względu na wdrażanie instrumentu RLKS? Jeśli tak, czy miało to jakiś wpływ na zdolność decyzyjną (frekwencja, kworum do podejmowania decyzji, itp.)
- b. O jakich sprawach, również tych wynikających z uregulowań wewnętrznych LGD, Rada obecnie decyduje (także poza oceną i wyborem projektów)? Jakie inne sprawy powinna opiniować lub o nich decydować?
- c. Czy obecni członkowie Rady brali udział w tworzeniu LSR?
- d. W jakim stopniu Rada może wpływać na kierunek i rodzaj podejmowanych działań?
 - i. W jakich sprawach instrument RLKS pozostawia swobodę decyzyjną LGD?

2. Czy pod wpływem współpracy w ramach LGD poprawiła się komunikacja i zacieśniła się między aktorami wpływającymi na lokalny rozwój? Co się zmieniło?

iii. Wdrażanie LSR

3. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?

4. Czy cele LSR są nadal aktualne?

- i. Jakie cele już udało się osiągnąć?
- ii. Czy są takie cele, których nie udało się dotąd osiągnąć – jakie? Dlaczego?
- iii. Jeśli nie wszystkie cele są aktualne - co spowodowało, że straciły aktualność?

5. Na jakim etapie wdrażania LSR jest Państwa LGD? Co już udało się zrobić, a co jeszcze przed Państwem?

- a. Czy, niezależnie od etapu, udało się Państwu osiągnąć przyjęte wskaźniki? Jeśli tak, co przyczyniło się do tego sukcesu? Dopytać o wpływ takich cech jak:
 - i. sprawność organizacyjna LGD;
 - ii. trafność wskaźników – proszę podać przykłady takich wskaźników, których trafność była niska.
- b. Czy są jakieś wskaźniki, których osiągnięcie może być zagrożone?
 - i. Jeżeli tak, proszę wskazać które?
 - ii. Co spowodowało trudność w ich osiągnięciu? Tu w szczególności dopytać o:
 1. trafność wskaźników (jeśli tak – proszę podać przykład wskaźnika, który jest nietrafny);
 2. trafność diagnozy, na której opierała się LSR
 3. sprawność organizacyjna LGD; kompetencje pracowników; tempo i organizacja pracy (w tym Rady LGD),
- c. Czy w ramach podjętych działań były takie, które pozwalają na zatrzymanie młodych ludzi w regionie?

6. Czy postawione cele można było osiągnąć lepiej, szybciej, łatwiej, gdyby zastosowane były inne rozwiązania? Jakże musiałyby to być rozwiązania?

- a. Jakie mechanizmy, powiązania, regulacje w szczególności przyspieszały wdrażanie LSR?
- b. A jakie mu przeszkadzały?
- c. Jakie wcześniejsze doświadczenia LGD wpływają na typ, zakres i łatwość wdrażania działań na rzecz rozwoju lokalnego?

7. Co P. zdaniem utrudnia wdrażanie LGD? Proszę podać przykłady konkretnych problemów, których P. doświadczyliście:

- a. Po stronie LGD
- b. W związku ze współpracą z JST?

8. Jak – pod wpływem wdrażania RLKS – zmieniło się LGD i wyobrażenia Państwa o tym, czym ona jest?

- a. Czy zwiększyła się identyfikacja mieszkańców z obszarem LGD?

- i. Czy pod wpływem wdrażania RLKS zwiększyła się aktywność mieszkańców? Jeśli tak, jakie są formy tej aktywności? Jak oceniono wzrost/spadek/stagnację poziomu aktywności?
 - b. Jak wdrażanie LSR wpłynęło na komunikację między partnerami działań lokalnych?
 - c. Czy należy wesprzeć działania LGD kampanią informacyjno-promocyjną? Jeśli tak, do kogo powinna być ona kierowana? Jakie działania informacyjno-promocyjne byłyby tu najbardziej pożądane? Co dałoby ich uruchomienie?
- 9. **Jakie zmiany należy wprowadzić, aby usprawnić wdrażanie LSR?**
 - iv. **Rezultaty działań**
- 10. **Jak –według P. wiedzy – realizacja LSR wpłynęła na kierunek i tempo zmian na obszarze LGD?**
 - a. Czy w ramach podjętych działań były takie, które pozwalają na zatrzymanie młodych ludzi w regionie?
 - b. Czy przyjęte wskaźniki pozwalają na włączenie grup narażonych na wykluczenie społeczne? Dlaczego?
 - c. Jak zmienia się potencjał turystyczny obszaru LGD?
 - d. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - i. Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
 - e. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
 - f. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określanego w LSR?
- 11. **Jak – pod wpływem wdrażania LSR– zmieniła się LGD i wyobrażenia mieszkańców o tym, czym ona jest?**
 - a. Czy zwiększyła się identyfikacja mieszkańców z obszarem LGD?
 - i. Czy zwiększyła się aktywność mieszkańców? Jeśli tak, jakie są formy tej aktywności? Jaka jest podstawa oceny tej zmiany (lub jej braku)?
 - ii. Jakie inne działania (niezależnie od wdrażania LSR) wpływają na aktywność mieszkańców?
 - b. Czy należy wesprzeć działania LGD kampanią informacyjno-promocyjną? Jeśli tak, do kogo powinna być ona kierowana? Jakie działania informacyjno-promocyjne byłyby tu najbardziej pożądane? Co dałoby ich uruchomienie?
- 12. **Czym jest według P. „zrównoważony rozwój” – czy cele LSR sprzyjają osiągnięciu tego stanu? Dlaczego?**
 - a. Jakie obszary tematyczne należy zaplanować dla RLKS, żeby stanowiły odpowiedź na lokalne wyzwania i jednocześnie mogły być realizowane na poziomie LGD?
 - b. Które cele obecnie sformułowane w LSR P. zdaniem wpłyną najbardziej na kierunek działań w kolejnych latach?
 - c. Czy przyjęte rozwiązania dotyczące wdrażania LSR będą miały wpływ na kierunek rozwoju powiatu w przyszłości? Na czym będzie polegał ten wpływ – jakie działania i rozwiązania przyjęte obecnie mogą mieć długofalowe (pozytywne lub negatywne) konsekwencje?
 - d. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany? Co należałoby poprawić?
- 13. **Czy dla realizacji celów LSR niezbędne jest rozszerzenie finansowania o środki z RPO?**